

VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA

MARIBOR

IZZIVI E-RAČUNOV IN KNJIŽENJE PO STROŠKOVNIH MESTIH V PODJETJU

Kandidatka: Antonela Marčeta

Vrsta študija: študentka izrednega študija

Študijski program: Ekonomist

Mentorica – predavateljica: dr. Andreja Terpotec, univ. dipl. ekon.

Mentorica v podjetju: Tatjana Jelenko, dipl. ekon.

Lektorica: Jasmina Vajda Vrhunec, prof. slov.

Maribor, 2023

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Antonela Marčeta sem avtorica diplomskega dela z naslovom Izzivi e-računov in knjiženje po stroškovnih mestih, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Andreje Terpotec in Tatjane Jelenko, dipl. ekon.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi analogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia Maribor,
- se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del oz. misli kot moje lastne – kaznivo po Zakonu o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/13, 56/15 in 63/16 – ZKUASP); prekršek pa podleže tudi ukrepom Višje strokovne šole Academia Maribor skladno z njenimi pravili,
- skladno z 32.a členom ZASP dovoljujem Višji strokovni šoli Academia Maribor objavo diplomskega dela na spletnem portalu šole.

Maribor, oktober 2023

Podpis študenta:

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici dr. Andreji Terpotec za motivacijo, potrpežljivost in spodbudo pri pisanju diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi mentorici v podjetju Unior, d. d., Tatjani Jelenko, dipl. ekon., za pomoč, bogato izkušnjo in nasvete pri pisanju in izdelavi diplomskega dela ter finančnemu direktorju mag. Bogdanu Polancu za odobritev raziskovanja v podjetju Unior, d. d. Za dodatno pomoč se zahvaljujem tudi g. Roku Rebernaku, ki ima večletne izkušnje z delom v glavni knjigi.

Posebna zahvala velja moji družini in fantu za neprecenljivo podporo in razumevanje, saj so me skozi vsa študijska leta spodbujali in mi dajali moč, da sem premagovala ovire na poti do diplome.

Najlepša hvala vsem za pomoč, podporo in sodelovanje pri mojem diplomskem delu. Vse te prispevke bom cenila in jih nosila s seboj na nadaljnji karierni poti.

POVZETEK

V diplomskem delu obravnavam izzive e-računov in knjiženje po stroškovnih mestih. Podjetje z uporabo e-računov lahko izboljša svoje poslovne procese ter poveča produktivnost in učinkovitost. Za pisanje diplomskega dela sem uporabila strokovno literaturo. Namen tega je zagotoviti trdno teoretično podlago za razumevanje koncepta e-računov in stroškovnih mest. Vsi podatki so zajeti iz letnega poročila za leto 2022, ker sem analizirala in primerjala stroške z letom 2021. Opisana so stroškovna mesta, ki se uporabljajo v podjetju, vključno z metodo, ki jo uporabljajo za stroške. Diplomsko delo vsebuje več ključnih poglavij, na primer predstavitev stroškovnih mest v podjetju in analizo stroškov. Prav tako je predstavljena tema e-računov in digitalizacije v organizaciji. V teh poglavjih so navedeni tudi primeri.

Zanimalo me je predvsem, kako deluje izmenjava e-računov v podjetju. Predstavljeni so osnovni koncepti e-računov, njihova prednost in vloga v digitalni dobi. Sklepna raziskava diplomskega dela povzema ključne ugotovitve in poudarja pomen e-računov za sodobno poslovanje. Predstavljeni so tudi napotki za tiste, ki razmišljajo o uvedbi e-računov, in priporočila za uspešno izvajanje tega digitalnega procesa. Opisala sem postopek likvidacije prejetih računov, predvsem kolikšno je število ročnega vnosa, in predloge za usmeritev k celotni uvedbi e-računov.

Tudi digitalizacija ima vpliv na uporabo e-računov, kjer pridejo do izraza številne prednosti današnjih sodobnih tehnologij. Digitalizacija povečuje učinkovitost procesa izmenjave računov. Prehod s tradicionalnih računov na elektronsko obliko omogoča zanesljivo in hitrejšo izmenjavo med poslovnimi partnerji. E-računi se lahko samodejno obdelujejo in knjižijo, kar zmanjšuje potrebo po ročnem vnosu podatkov. To pa pripomore k hitrejšemu obračunu in izboljša nadzor nad finančnimi tokovi. Današnja digitalizacija še omogoča shranjevanje e-računov v oblaku ali na varnih strežnikih, kar preprečuje izgubo dokumentacije in poškodb zaradi naravnih nesreč. Poenostavlja tudi proces knjiženja in zagotavlja boljšo sledljivost, kar ima pozitiven vpliv na finančno upravljanje in zmanjšanje administrativnih bremen podjetij.

Ključne besede: *e-računi, stroški, stroškovni nosilci, stroškovna mesta, knjiženje, analiziranje, računovodstvo, digitalizacija.*

ABSTRACT

THE CHALLENGES OF E-INVOICES AND POSTING TO COST CENTRES IN THE ENTERPRISE

In my thesis, I address the challenges of electronic invoicing and posting by cost center. By using electronic invoicing, a company can improve its business processes and increase productivity and efficiency. I have used professional literature to write my thesis. The purpose of this is to provide a solid theoretical basis for understanding the concepts of e-invoicing and cost centers. All data is taken from the annual report for 2022, and so I have analyzed and compared the costs with the previous year, 2021. The cost centers used by the company are described, including which method they use for costs. The thesis contains several key chapters, namely the presentation of the cost centers in the company and the cost analysis. There is also a presentation on e-invoicing and digitalization in the organization. Examples are also given in these chapters.

I was particularly interested in how the exchange of e-invoices works in the company. The basic concepts of e-invoicing, its advantages, and its role in the digital age are presented. The final research for the thesis summarizes the key findings and highlights the importance of e-invoices for modern business. Guidance for those considering the introduction of e-invoicing and recommendations for the successful implementation of this digital process are also presented. I described the process of liquidating received invoices, in particular the number of manual entries and suggestions for moving towards a full e-invoicing implementation.

Digitalization also has an impact on the use of e-invoicing, where many of the benefits of today's modern technologies are being realized. Digitalization increases the efficiency of the invoice exchange process. The transition from traditional invoices to electronic formats enables reliable and faster exchanges between business partners. E-invoices can be processed and booked automatically, reducing the need for manual data entry. This in turn helps to speed up billing and improves control over financial flows. Today's digitalization further allows e-invoices to be stored in the cloud or on secure servers, preventing loss of documentation and damage due to natural disasters. It simplifies the posting process and ensures better traceability, which has a positive impact on financial management and reduces the administrative burden on companies.

Keywords: *electronic invoices, costs, cost carriers, cost centers, posting, analyzing, accounting, digitization.*

KAZALO VSEBINE

<u>1</u>	<u>UVOD</u>	<u>9</u>
1.1	OPIS PODROČJA IN OPREDELITEV PROBLEMA.....	9
1.2	NAMEN, CILJI IN OSNOVNE TRDITVE	10
1.3	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE.....	11
1.4	UPORABLJENE RAZISKOVALNE METODE	11
<u>2</u>	<u>POMEN E-RAČUNOV IN KNJIŽENJA.....</u>	<u>12</u>
2.1	NAČINI POŠILJANJA IN PREJEMANJA RAČUNOV	12
2.2	PREDNOSTI IN SLABOSTI ELEKTRONSKIH FAKTUR	13
2.3	KNJIŽENJE FAKTUR.....	14
2.3.1	<i>TRADICIONALNI NAČIN KNJIŽENJA</i>	<i>14</i>
2.3.2	<i>ELEKTRONSKI NAČIN KNJIŽENJA</i>	<i>16</i>
2.3.3	<i>PREDSTAVITEV KONTNEGA PLANA.....</i>	<i>17</i>
2.4	VPLIV UVEDBE E-RAČUNOV MED ZAPOSLENIMI	18
<u>3</u>	<u>OPREDELJEVANJE STROŠKOV.....</u>	<u>20</u>
3.1	OBLIKE STROŠKOV.....	20
<u>4</u>	<u>STROŠKOVNI NOSILCI IN STROŠKOVNA MESTA.....</u>	<u>23</u>
4.1	STROŠKOVNI NOSILCI.....	23
4.2	STROŠKOVNA MESTA.....	24
4.2.1	<i>VRSTE STROŠKOVNIH MEST</i>	<i>25</i>
<u>5</u>	<u>OPIS PODJETJA UNIOR, D. D.....</u>	<u>26</u>
5.1	OPIS SKUPINE UNIOR.....	26
5.2	OPIS DRUŽBE UNIOR	27
<u>6</u>	<u>STROŠKI V PODJETJU IN OPREDELITEV UČINKOV</u>	<u>28</u>

6.1	STROŠKI PO NARAVNIH VRSTAH	28
6.2	POSREDNI IN NEPOSREDNI STROŠKI	31
6.3	RAZVRSTITEV STROŠKOV NA STROŠKOVNA MESTA.....	32
6.4	PRENAŠANJE STROŠKOV NA UČINKE IN STROŠKOVNA MESTA.....	33
6.5	DODELITEV POSREDNIH STROŠKOV	34
7	<u>NADZOROVANJE STROŠKOV V PODJETJU.....</u>	35
8	<u>KROVNA TEMA – DRUŽBENA ODGOVORNOST PODJETJA.....</u>	42
8.1	POMEN DRUŽBENE ODGOVORNOSTI V POSLOVNEM SVETU.....	42
8.2	ODGOVORNOST ZAPOSLENIH IN ETIČNO RAVNANJE.....	42
8.3	OKOLJSKA ODGOVORNOST ZA VEČJO TRAJNOST IN ZMANJŠEVANJA VPLIVA NA OKOLJE ...	43
9	<u>ZAKLJUČEK</u>	46
10	<u>VIRI IN LITERATURA.....</u>	48
	<u>PRILOGE</u>	1

KAZALO SLIK

SLIKA 1: PROCES E-RAČUNOV	17
SLIKA 2: PRIKAZ OBLIKE STROŠKOV	21
SLIKA 3: ORGANIZACIJSKE ENOTE V UNIORJU, D. D.	35
SLIKA 4: SHEMA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA	NAPAKA! ZAZNAMEK NI DEFINIRAN.

KAZALO TABEL

TABELA 1: TABELA E-RAČUNOV IN ROČNEGA VNOSA V PODJETJU	15
TABELA 2: PRIKAZ STROŠKOV MED LETOMA 2021 IN 2022.....	29
TABELA 3: POVPREČNE CENE JEKLA PO MESECIH V PODJETJU (EUR/KG).....	37
TABELA 4: KALKULACIJA NABAVNE VREDNOSTI IN NABAVNE CENE JEKLA	40
TABELA 5: VREDNOTENJE ZALOG PO METODI TEHTANIH POVPREČNIH CEN	41

KAZALO GRAFOV

GRAF 1: PRIMERJAVA ZA LETI 2021 IN 2022	15
GRAF 2: STROŠKI PO POSAMEZNIH PROGRAMIH ZA LETO 2022.....	36

1 UVOD

Vsako podjetje se ustanavlja z osnovnim ciljem – ustvarjanje dobička. Podjetja se trudijo ostati konkurenčna, povečati proizvodnjo in hkrati zniževati stroške, da bi ustvarila večji dobiček. Ključno vlogo pri doseganju tega cilja igra obvladovanje stroškov. Poslovodstvo podjetja se mora temeljito seznaniti s področjem upravljanja stroškov, saj jim to omogoča, da stroške učinkovito obvladujejo in sprejemajo uspešne poslovne odločitve. Stroški pri opravljanju poslovnih nalog se pojavljajo na različnih stroškovnih mestih. Stroškovni nosilci so ustvarjeni storitve in proizvodi. Podjetje lahko s skrbnim in natančnim spremljanjem stroškov na podlagi stroškovnih vrst, mest in nosilcev nadzoruje stroške, obvladuje in načrtuje.

Kot vemo, se v današnjem poslovnem okolju podjetja srečujejo z različnimi izzivi, kot sta uvedba in knjiženje elektronskih računov. Vse bolj se razvija in raste informacijska tehnologija, kar je prineslo digitalno revolucijo na vsakdanja kulturna, družbena in gospodarska področja. Večina podjetij se vse bolj zanaša na e-račune, saj ponujajo številne prednosti, kot so izboljšave postopkov in prihranki stroškov. V nadaljevanju bomo predstavili in raziskali izzive in koristi elektronskega poslovanja računov ter potek knjiženja in predlagali rešitve za učinkovito upravljanje teh procesov v poslovnem okolju.

1.1 Opis področja in opredelitev problema

Področje e-računov in knjiženja po stroškovnih mestih predstavlja ključen del sodobnega računovodskega in finančnega upravljanja v organizacijah. E-računi so digitalne različice tradicionalnih papirnatih računov, ki omogočajo elektronski prenos in obdelavo finančnih dokumentov med podjetji. Knjiženje po stroškovnih mestih pa se nanaša na prakso dodeljevanja stroškov na različna stroškovna mesta v organizaciji, kar omogoča boljše sledenje in upravljanje stroškov. Uvedba sistema e-računov zahteva ustrezno tehnično infrastrukturo, kar lahko predstavlja težavo za organizacijo, ki nima dovolj zmogljivosti IT-okolja.

Podjetje mora biti skladno z zakonodajo in predpisi glede e-računov, kar zahteva nenehno prilagajanje in spremljanje. Pri knjiženju po stroškovnih mestih je pomembno, da so stroški pravilno in natančno dodeljeni, da omogočajo učinkovito sledenje porabi sredstev na različnih

ravnih organizacije. E-računi in knjiženje po stroškovnih mestih se morajo integrirati z drugimi poslovnimi sistemi v podjetju in programsko opremo, to pa zahteva dodatne prilagoditve in razvoj. Skupen problem na tem področju je torej vzpostavitev učinkovitega sistema za obvladovanje e-računov, ki bo omogočil natančno knjiženje po stroškovnih mestih in skladnost z zakonodajo, obenem pa zagotavljal visoko stopnjo varnosti in usposobljenosti zaposlenih za uspešno uporabo sistema.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

Namen in cilji diplomskega dela: namen je identificirati ključne izzive, s katerimi se lahko podjetje sooča pri uvedbi elektronskih računov. To lahko vključuje težave na področju dobaviteljev, strank, tehnologije, pravne skladnosti, varnosti podatkov in infrastrukture. Namen je tudi proučiti, kako uvedba elektronskih računov vpliva na poslovne procese, in oceniti stroške uvedbe elektronskih računov. Namen je predvsem raziskati, kako in na kakšen način nastajajo stroški v podjetju ter kakšne bi bile izboljšave, ter identificirati težave pri knjiženju računov na stroškovna mesta, ki se lahko pojavijo v podjetju.

Zanima me, kako se stroški razporedijo na primeru v podjetju, kakšna je analiza teh stroškov v večjem programu Odkovki ter kakšne bi bile prednosti in slabosti e-računov. Cilj raziskave je ugotoviti, ali je možno uvesti e-račune v celoti, da bi na ta način zmanjšali stroške. To bi omogočalo tudi trajnostno poslovanje, saj bi na ta način prispevali k zmanjšanju porabe papirja, energije in drugih naravnih virov, kar dobro vpliva na okolje.

V diplomskem delu sem si zadala naslednje hipoteze:

- H1: Knjiženje prejetih računov po stroškovnih mestih povečuje učinkovitost obvladovanja stroškov.
- H2: Stroškovna mesta v izbranem podjetju so ustrezno strukturirana.
- H3: Uvedba elektronskih računov bo zmanjšala stroške obdelave podatkov.
- H4: Vlaganje v okoliške prakse in trajnostno poslovanje lahko privede do povečanja učinkovitosti podjetja in zmanjšanja stroškov.

1.3 Predpostavke in omejitve

Analiza raziskave se nanaša le na eno organizacijo. Pri izdelavi in pripravi diplomskega dela bom uporabila nekatere podatke iz podjetja, ostalo pa še iz letnega poročila, ki je javno objavljeno za leti 2021 in 2022. Pri pisanju diplomskega dela omejitev predstavlja to, da vseh podatkov ni možno pridobiti. Za e-račune bom uporabila podatke za leti 2021 in 2022, ki so zaupne narave in resnični.

1.4 Uporabljene raziskovalne metode

Vse potrebne informacije in podatke bom pridobila z analizo in opazovanjem podatkov. Ti dve značilnosti sta najpomembnejši za raziskavo uporabljene teme. Gre za kvantitativni in tudi kvalitativni pristop, ker sem analizirala in opazovala strukturo stroškovnih mest in izmenjavo e-računov.

Primerjala bom elektronski in klasični vnos e-računov ter podala primerne predloge za dodatne izboljšave. Uporabila bom gradivo Višje strokovne šole Academia in strokovno literaturo iz knjižnice ter s spleta. Za praktični del pa bom uporabila podatke iz letnega poročila podjetja. Primarne vire bom uporabila še s pomočjo zaposlenih v podjetju.

2 POMEN E-RAČUNOV IN KNJIŽENJA

E-račun je izdan, poslan in prejet v strukturirani obliki, ki omogoča samodejno in elektronsko obdelavo. Strukturirano elektronsko obliko računa določajo različni standardi, ki se uporabljajo v posameznih državah, panogah ali vrednostnih verigah. Velik korak k poenotenju standardov in interoperabilnosti med različnimi državami članicami je storila Evropska komisija z uvedbo semantičnega standarda za e-račun EN 16931, ki ga je razvil Evropski odbor za standardizacijo (CEN). (Pucihar, Bojanc, & Lenart, 2020)

Trenutno obliko e-računov v Sloveniji določa standard e-SLOG 2.0. Slovenska zakonodaja določa obvezen prejem e-računov za vse proračunske uporabnike, pri čemer lahko prejemajo in izdajajo e-račune samo v standardu e-SLOG 2.0. Poleg tega morajo zavezanci za javna naročila prejemati in obdelovati e-račune, če so e-računi skladni z evropskim standardom. Zavezanci za javno naročanje so vsi proračunski uporabniki in javna podjetja, ki opravljajo eno ali več dejavnosti na infrastrukturnem področju. Predvsem gre za lokalna komunalna in elektropodjetja, podjetja za plin in toploto ter podjetja za javni prevoz. Za izdajo in prejem e-računov med gospodarskimi subjekti zakonodaja ne zahteva uporabe e-računov. (Pucihar, Bojanc, & Lenart, 2020)

2.1 Načini pošiljanja in prejemanja računov

V Sloveniji je najbolj razširjena strukturirana oblika e-računa e-SLOG, ki je tudi zakonsko zahtevana pri poslovanju s proračunskimi uporabniki. Glavna prednost uporabe strukturiranih e-računov je možnost avtomatizirane izdaje, dostave, prejema in obdelave. Račun v PDF-obliki je zamenjava papirnega računa z elektronsko obliko. Vendar pa tak račun ni strukturiran e-račun in ne omogoča avtomatizirane obdelave. V primerjavi s papirnim računom omogoča hitrejšo in enostavnejšo izmenjavo. Strukturiran e-račun in račun v PDF-obliki sta lahko elektronsko podpisana z digitalnim potrdilom izdajatelja. (Pucihar, Bojanc, & Lenart, 2020)

Zakonodaja ne zahteva podpisa računa, je pa elektronski podpis lahko učinkovit mehanizem za zagotavljanje pristnosti izvora in celovitosti vsebine računa. Storitve izmenjave e-računov med izdajatelji in prejemniki ponujajo različni ponudniki, ki e-račune dostavljajo na elektronski način, podobno kot ponudniki poštnih storitev dostavljajo račune v papirni obliki. E-računi za proračunske uporabnike se obvezno izmenjujejo prek enotne vstopne in izstopne točke na Upravi RS za javna plačila. Izdajatelj in prejemnik lahko izmenjata e-račune tudi neposredno (npr. prek e-pošte). Taka izmenjava ne zagotavlja zanesljivosti dostave, identifikacije pošiljatelja in sledljivosti dostave e-računov, zato je bolj kot za poslovne primerna za fizične osebe. (Pucihar, Bojanc, & Lenart, 2020)

2.2 Prednosti in slabosti elektronskih faktur

Prednosti elektronskih faktur:

- razvoj sistema in nižji stroški usposabljanja;
- nižji stroški skladiščenja;
- znižani stroški poštnine in tiskanja;
- cenejša in hitrejša obdelava, zato ker je mogoče vnesti podatke e-računa neposredno v računovodsko in plačilno programsko opremo podjetja.

Obdelava podatkov je popolnoma avtomatizirana in je vnaprej določena oblika e-računa, kar pomeni, da ga ni mogoče spreminjati. Zagotavlja pristnost in varnost ter zmanjšuje davčne utaje in goljufije.

Slabosti elektronskih faktur:

- napake pri vnosu naslova za izdajanje e-računov;
- težave lahko nastanejo pri usmerjanju med ponudniki e-izdajanja računov, ker lahko obstaja širok razpon različnih standardov in formatov;
- zasebnost in varnost (obstaja tudi tveganje za nepooblaščen dostop, vdor v računalniški sistem ali krajo podatkov, kar lahko privede do izgube zaupanja med podjetji).

Pomembno je opozoriti, da čeprav obstajajo slabosti, se da te izzive večinoma rešiti z ustreznim načrtovanjem in upravljanjem e-računov. (Balaji, 2022)

2.3 Knjiženje faktur

Zapisovanje sprememb, ki jih povzročajo poslovni dogodki v premoženju organizacije, imenujemo knjiženje. Vsak podatek, zapisan na kontu, pa je knjižba. Knjiženje na levi strani konta imenujemo »obremenitev konta«. Pravimo, da smo spremembo knjižili v breme določenega konta. Knjiženje na desni strani pa imenujemo »odobritev konta«. Pravimo, da smo spremembo knjižili v dobro določenega konta. (Dobeic & Kolarič, 2018)

Temeljno pravilo celotnega sistema dvostavnega knjigovodskega razvida je, da ima vsaka knjižba svojo protiknjižbo. Kontiranje je določanje kontov, na katere bomo knjižili spremembe, ki jih povzročajo posamezni poslovni dogodki, zapisani v knjigovodski listini. (Kolarič & Gerečnik, 2003)

2.3.1 Tradicionalni način knjiženja

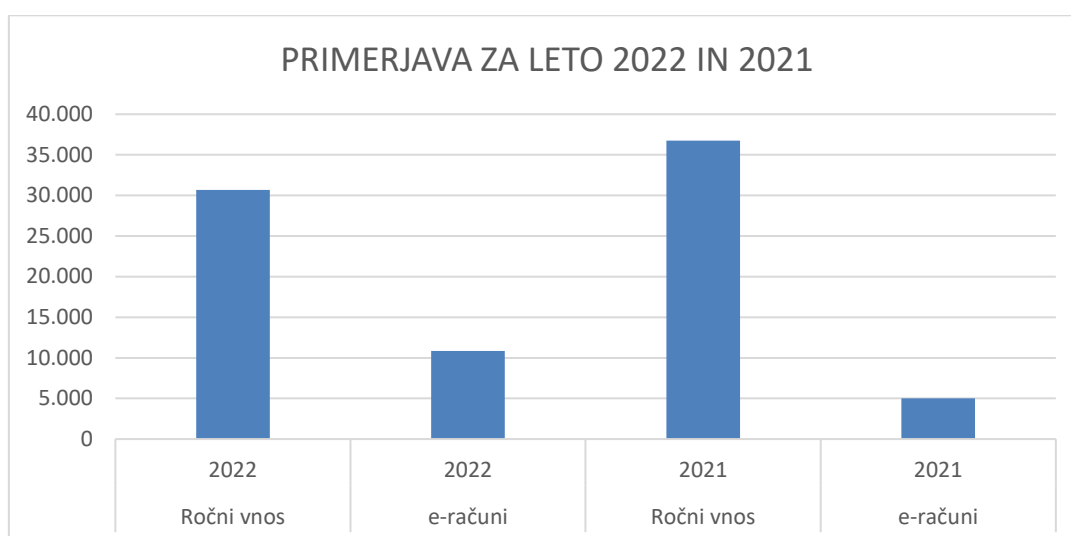
Za tradicionalni način knjiženja je značilno, da se ročno vnašajo in beležijo finančne transakcije v knjigo računovodstva. Tu se večinoma uporabljajo fizične knjige, kot so glavna knjiga, knjiga blagajne in dnevnik. Vsako transakcijo je treba ročno vnesti v knjigo s podrobnostmi o datumu, znesku, opisu transakcije. Pogosto se še uporabljajo računovodske listine, kot so dobavnice, prejemki in računi. Te listine služijo kot dokazilo o izvedeni transakciji in so priložene knjigam. (Minimax, 2023)

Velika verjetnost je, da se pri ročnem vnašanju podatkov poveča možnost napak in tako zahteva več dela in časa. Prav tako je težko analizirati in slediti finančne podatke ter pridobiti celoten vpogled v poslovanje podjetja.

Tabela 1: Tabela e-računov in ročnega vnosa v podjetju

TIP	LETO	ŠTEVILO
Ročni vnos	2022	30.689
e-računi	2022	10.845
Ročni vnos	2021	36.770
e-računi	2021	5.030

Vir: (Lasten vir)

Graf 1: Primerjava za leti 2021 in 2022

Vir: (Lasten vir, 2023)

Kot je razvidno iz tabele 1 in grafa 1, je bilo e-računov v letu 2022 več kot v letu 2021. Leta 2021 je število ročnega vnosa znašalo 36.770, v letu 2022 pa nekoliko manj, in sicer 30.689. Iz grafa je prav tako razvidno, da je še vedno zelo veliko računov, ki se vnašajo ročno, namesto da bi se računi prejeli prek e-računov ali drugih elektronskih metod. Menim, da še ni bil izveden popoln prehod na elektronske metode vnosa. Predlog, ki bi ga lahko podjetje razvilo in uvedlo, je elektronski portal, ki bi omogočal strankam in dobaviteljem enostavno dostopanje do svojih informacij, vnosov in transakcij.

Funkcionalnosti, ki bi jih ta portal lahko imel, so, da bi stranke in dobavitelji prejeli račune elektronsko ter jih v celoti plačevali prek danega portala. To bi zmanjšalo potrebo po fizičnih dokumentih in ročnih vnosih računov. Stranke bi lahko oddajale naročila prek portala, kar bi zmanjšalo potrebo po ročnem vnosu naročil v sistem. Portal bi lahko vseboval tudi orodja za samopostrežno podporo strankam, kjer bi lahko stranke preverjale svoje račune, izjave in druge

informacije brez potrebe po stiku s podporo strankam. Portal bi še lahko omogočal strankam in dobaviteljem, da spremljajo svoje transakcije, porabljene količine in druge podatke ter generirajo poročila po potrebi. Cilji tega portala bi lahko bili povečana avtomatizacija, zmanjšan ročni vnos podatkov ter omogočena boljša interakcija s strankami in dobavitelji. Hkrati pa bi zmanjšal potrebo po tradicionalnih ročnih metodah poslovanja, kar bi pripomoglo k povečanju učinkovitosti in zmanjšanju napak pri vnosu podatkov.

2.3.2 *Elektronski način knjiženja*

Elektronsko izdajanje računov je postopek, ki omogoča avtomatizirano izdelavo in pošiljanje strukturiranih digitalnih računov strankam. To izboljšuje učinkovitost in zmanjšuje število napak v postopku upravljanja računov. Ta praksa koristi tako dobaviteljem kot strankam, saj skrajšuje plačilne cikle in odpravlja ročno delo. Glavni izzivi pri ročnem izdajanju računov vključujejo:

- neizprosne napake, ki se pojavijo zaradi človeških napak pri vnosu podatkov;
- slabšo produktivnost zaradi zamude ročne obdelave računov;
- višje stroške, povezane s tiskanjem in pošiljanjem računov po pošti (Rhydcon);
- tveganje goljufij in podvojenih plačil zaradi ročnega ustvarjanja računov;
- zamude pri plačilih, ki lahko negativno vplivajo na denarni tok tako za dobavitelje kot za stranke.

E-izdajanje računov rešuje te izzive z avtomatizacijo postopkov, zmanjšanjem napak in izboljšanjem hitrosti obdelave. Vendar pa se pojavljajo tudi nekateri izzivi pri implementaciji e-izdajanja računov:

- spremembe delovnih procesov, ki jih je treba vpeljati zaradi prehoda na e-izdajanje računov;
- možen odpor strank, ki niso navajene prejemati računov po elektronski pošti;
- težave s filtri za nezaželeno pošto, ki lahko e-račune usmerijo v mapo za nezaželeno pošto;
- potreba po skladnosti s predpisi, ki zahtevajo določene oblike in omrežja za izdajanje e-računov, digitalne predpise ter shranjevanje e-računov za določen čas.

Kljub tem izzivom pa e-izdajanje računov ponuja številne prednosti, ki povečajo učinkovitost in zmanjšajo napake v upravljanju računov, kar koristi tako podjetjem kot njihovim strankam. (E-računi, 2023)

Slika 1: Proces e-računov

Vir: (https://www.zzi.si/e_files/news/BizBox_eRacuni_web.pdf)

2.3.3 Predstavitev kontnega plana

V knjigovodstvu se uporabljajo knjigovodski računi – konti, na katerih evidentiramo stanja in spremembe, ki jih povzročajo poslovni dogodki na posameznih premoženjskih in obveznostnih delih. Konto ima dve strani – levo in desno: levo stran označujemo »v breme« ali »debet«. Svoje ime ima vsak konto, ki prikazuje, kaj na njem izkazujemo in kateri premoženjski oziroma dolžniški del zajema. Ime konta mora biti natančno in jedrnato, tako da jasno določa njegovo vsebino. (Poček Mateja & Zapušek, 2018)

Konte delimo glede na funkcijo na:

- konte stanja (z njimi evidentiramo gibanje in stanje sredstev ter obveznosti do virov sredstev);
- konte stroškov (spremljanje procesa pridobivanja učinkov, kot so proizvodi ali storitve);
- konte poslovnega izida.

2.4 Vpliv uvedbe e-računov med zaposlenimi

Uvedba e-računov ima med zaposlenimi številne prednosti in tudi izzive. Predstavila bom nekaj prednosti in slabosti glede vpliva e-računov med zaposlenimi.

Prednosti:

1. hitrost in učinkovitost: e-računi omogočajo enostavno in hitro izmenjavo računov med seboj, kar lahko pospeši proces knjiženja stroškov in proces plačevanja ter zmanjšuje napake in zamude;
2. manjša napaka: elektronski sistemi lahko samodejno preverijo skladnost računov, kar zmanjšuje tveganje za napake pri knjiženju in plačilih;
3. boljša sledljivost: e-računi ustvarjajo digitalni odtis v sistemu, ki olajša sledenje transakcijam in poenostavi revizijske postopke;
4. prihranek časa: procesiranje e-računov je hitrejše, kar pomeni, da zaposleni prihranijo čas, ki bi ga sicer porabili za ročni vnos podatkov in iskanje dokumentov;
5. manjši stroški: s časom lahko uvedba e-računov zmanjša stroške za tiskanje, pošiljanje in shranjevanje papirnih dokumentov.

Slabosti:

1. odpovedi delovnih mest: e-računi lahko avtomatizirajo številne naloge, ki so bile prej opravljene ročno. To lahko vodi k manjšemu številu potrebnih zaposlenih za obvladovanje teh nalog, kar lahko povzroči odpovedi delovnih mest in nezadovoljstvo med zaposlenimi;

2. potreba po nenehnem izobraževanju: tehnologija se nenehno razvija, kar pomeni, da se morajo zaposleni nenehno izobraževati, da ostanejo usposobljeni za uporabo nove opreme in programske opreme. To lahko zahteva čas in naložbe v izobraževanje;
3. spremembe v odnosih s partnerji: če se vsi poslovni partnerji ne preusmerijo na e-račune, lahko pride do težav v komunikaciji in usklajevanju med podjetji. To lahko povzroči zapletene postopke ali pa zamude pri plačilih in dobavah;
4. pojav tehničnih pomanjkljivosti: pride lahko do izpada omrežja ali pa pojava raznih virusov.

V podjetju se je elektronsko poslovanje kar razširilo, ampak želim poudariti, da je še vedno velika večina dokumentov oziroma prejetih računov v papirni obliki.

Proces brezpapirnega poslovanja se začne že ob sprejemu dokumentov v podjetju, ko se dokumenti pretvorijo v elektronsko obliko. V podjetju za to uporabljajo program bizBox. Namen tega ni zgolj digitalizacija dokumentov, ampak predvsem zajem podatkov iz dokumentov in ustvarjanje podatkovnih zapisov, ki so potrebni za izvajanje poslovnega procesa. Če bi v celoti poslovali brez papirja, bi to omogočilo, da dokumenti hitreje krožijo skozi vse faze poslovnega procesa, na koncu pa se varno shranijo v arhivskem sistemu. (Pratt, 2022)

3 OPREDELJEVANJE STROŠKOV

Temeljni namen obračuna stroškov je kontrola stroškov. Kontrola pomeni, da primerjamo kontrolirane rezultate z drugimi vrednostmi. Sodobna oblika kontrole stroškov temelji na primerjavi načrtovanih in dejanskih stroškov. Z njo naj bi ugotovili, ali je podjetje uresničilo načrtovane cilje.

3.1 *Oblike stroškov*

1. PO NARAVNIH VRSTAH

stroški materiala
stroški storitev
stroški dela
stroški delovnih sredstev

2. PO ČASOVNEM VIDIKU

dejanski stroški
načrtovani stroški

3. VIDIK SODELOVANJA ZUNAJ ALI ZNOTRAJ PODJETJA

izvedeni stroški
izvirni stroški

4. GLEDE NA POVEZAVO S STORITVIJO OZ. PROIZVODOM

posredni stroški
neposredni stroški

5. STROŠKI GLEDE NA OBSEG POSLOVANJA

stalni
spremenljivi

6. PO POSLOVNIH FUNKCIJAH

stroški neproizvajanja
stroški proizvodnje

7. VREDNOTENJE POSLOVNIH UČINKOV

stroški obdobja
stroški učinkov

8. PRI SPREJEMANJU POSLOVNIH ODLOČITEV

neodločujoči

odločujoči

9. OBSEG SPREMEMB STROŠKOV

mejni stroški

dodatni stroški

10. OPORTUNITETNI STROŠKI

11. GLEDE NA ANALIZO USPEŠNOSTI VODIJ MEST ODGOVORNOSTI

neobvladljivi stroški

obvladljivi stroški

Slika 2: Prikaz oblike stroškov

Vir: (https://studentski.net/gradivo/ulj_efk_upl_tfp_vaj_razvrscanje_stroškov_02)

Stalni stroški so tisti, katerih celotni znesek se ne spreminja, četudi v določenem možnem razmiku dejavnosti spreminjamo obseg dejavnosti poslovnega sistema. So torej neobčutljivi za spreminjanje obsega dejavnosti (Melavc, 1990, 135). Poznamo omejeno in neomejeno stalne stroške. Pri določenem povečanem obsegu proizvodnje se povišajo omejeno stalni stroški. Neomejeno stalni stroški so enaki ne glede na obseg proizvodnje. Spremenljivi stroški so tisti, ki se ne spreminjajo s spremembo obsega dejavnosti. S spreminjanjem obsega dejavnosti se obseg spremenljivih stroškov spreminja. Če gre denimo za sorazmerno spremenljive stroške, so ti, izračunani na enoto učinka, vedno enaki.

Spremenljive stroške pa je mogoče deliti tako (Melavc, 1990, 159):

- sorazmerni celotni spremenljivi stroški: celotni znesek spremenljivih stroškov se spreminja sorazmerno s spreminjanjem obsega dejavnosti;
- napredujoči celotni spremenljivi stroški: celotni znesek spremenljivih stroškov narašča hitreje v primerjavi s povečanjem obsega dejavnosti;

- nazadujoči celotni spremenljivi stroški: celotni znesek spremenljivih stroškov narašča počasneje v primerjavi s povečanjem obsega dejavnosti.

Pojasnimo še pojem mejnih stroškov. Do spoznanja o mejnih stroških pridemo, če ugotovimo povečanje zneska celotnih stroškov zaradi dodatno proizvedenega učinka v podjetju. Mejni stroški so tedaj dodatni stroški, ki so potrebni za proizvodnjo dodatnega učinka. Če izhajamo iz določenega možnega obsega dejavnosti, kjer imamo opravka z neomejeno stalnimi stroški, je razumljivo, da so mejni stroški le dodatni spremenljivi stroški dodatnega učinka. (Melavc, 1990, str. 178)

4 STROŠKOVNI NOSILCI IN STROŠKOVNA MESTA

4.1 *Stroškovni nosilci*

Stroškovni nosilci so poslovni učinki, ki te stroške povzročajo. Vsak poslovno upravičen strošek bremeni neposredno ali posredno ustvarjene poslovne učinke. Te stroške mora podjetje vračunati v lastno ceno poslovnih učinkov in jih nato pokriti s prodajno ceno. (Robnik, 2008)

Če se poveča izraba kapacitete, bomo prenesli na stroškovne nosilce preveč stroškov, in obratno, če se zmanjša izraba kapacitete, bomo obračunali premalo stroškov.

Poznamo končne in začasne stroškovne nosilce. Končni so za prodajo pripravljeni proizvodi oziroma storitve, začasni pa so storitve ali proizvodi, ki še niso namenjeni tržišču. (Robnik, 2008)

Temeljni cilj spremljanja stroškov po stroškovnih nosilcih je izračun lastne cene poslovnega učinka. Lastna cena je seštevka vseh stroškov, ki so nastali pri ustvarjanju nekega poslovnega učinka, in so kot takšni osnova za določanje prodajne cene tega poslovnega učinka. (Robnik, 2008)

Podjetje naj bi že v prvi fazi zajemanja stroškov na osnovi izhodiščnih knjigovodskih listin čim več stroškov razporedilo na ustrezna:

- temeljna stroškovna mesta: nanje razporejamo predvsem neposredne stroške stroškovnih mest, kot so stroški materiala in plače proizvodnih zaposlencev, takoj ob njihovem nastanku;
- splošna stroškovna mesta: nanje razporejamo posredne stroške stroškovnih mest, kot so plače režijskih zaposlencev ipd., ki jih ne moremo takoj razporediti na temeljna stroškovna mesta.

Če se želimo izogniti kopičenju stroškov na splošnih stroškovnih mestih in jih v čim večji meri že v prvi fazi razporediti po ustreznih temeljnih stroškovnih mestih, moramo upoštevati njihovo delitev na (Robnik, 2008):

- stroške, ki jih lahko neposredno zajamemo po temeljnih stroškovnih mestih (neposredni stroški temeljnih stroškovnih mest);
- stroške, ki jih lahko neposredno zajamemo le po splošnih stroškovnih mestih, po temeljnih pa le posredno, upoštevajoč posebne osnove za razporejanje (posredni stroški temeljnih stroškovnih mest).

4.2 Stroškovna mesta

Ob nastanku se stroški razporedijo na stroškovna mesta. Stroškovno mesto je namensko, prostorsko ali stvarno zaokrožen del podjetja, na katerem ali v zvezi s katerim se pri poslovanju pojavljajo stroški, ki jih je mogoče razporejati na poslovne učinke in je zanje nekdo odgovoren. Podjetje določa stroškovna mesta povsem samostojno, glede na svoje potrebe in cilje. Stroškovna mesta so najmanjše enote podjetja, kjer nastajajo določeni stroški. Stroškovno mesto je v središču stroškovnega računovodstva, kajti le na njem je mogoče povečati izkoriščanje zmogljivosti in s tem zmanjšati stroške. (Robnik, 2008)

Z vzpostavljenimi stroškovnimi mesti moramo omogočiti:

- popolnejši pregled stroškov, ki odpadejo na posamezne stroškovne nosilce;
- pregled gibanja stroškov na področjih, za katera je nekdo odgovoren.

Število stroškovnih mest je odvisno od (Robnik, 2008):

- velikosti podjetja;
- organizacije podjetja;
- posebnosti ustvarjanja poslovnih učinkov (proizvajanja);
- uporabljene metode obračunavanja stroškov po stroškovnih nosilcih;
- oblik kontroliranja poslovanja.

4.2.1 Vrste stroškovnih mest

Stroškovna mesta še delimo na (Robnik, 2008):

1) proizvodjalna stroškovna mesta:

- stroškovna mesta temeljne dejavnosti: to so dejavnosti, za katere je bilo podjetje ustanovljeno;
- stroškovna mesta pomožnih dejavnosti: ki so pomoč temeljnim dejavnostim oziroma omogočajo njihovo izvajanje;
- stroškovna mesta stranskih dejavnosti: ki se razvijejo vzporedno s temeljno dejavnostjo in jo praviloma dopolnjujejo;

2) neproizvajalna stroškovna mesta:

- stroškovna mesta nakupne dejavnosti;
- stroškovna mesta upravne dejavnosti;
- stroškovna mesta prodajne dejavnosti – neposredne stroške lahko v proizvodjalnih in storitvenih dejavnosti spremljamo brez težav po stroškovnih nosilcih, saj mora biti iz proizvodne dokumentacije jasno razvidno, na katere poslovne učinke se nanašajo.

Z vidika razporejanja stroškov na stroškovna mesta ločimo:

- izvirne stroške, ki jih lahko neposredno povežemo z določenim stroškovnim mestom in jih takoj razporedimo na temeljna stroškovna mesta ter
- izvedene stroške, ki jih ne moremo razporediti neposredno na temeljna stroškovna mesta, ampak jih usmerimo na splošna stroškovna mesta. (Robnik, 2008)

5 OPIS PODJETJA UNIOR, D. D.

5.1 Opis skupine Unior

Skupina Unior je danes ena največjih in je izvozno najpomembnejše slovensko podjetje, ki se ponaša s tradicijo inovativnosti in strokovnosti. Na temelju z mednarodno mrežo povezanih podjetij Skupina Unior gradi na prepoznavnosti in utrjevanju blagovne znamke. Odvisne družbe so:

- Unitur, d. o. o.;
- Unior in, d. o. o.;
- Spitt, d. o. o.;
- Unior produktions und handels GmbH;
- Unior Deutschland, Italia, Espana, Makedonija, Unior Professional tools, Bulgaria, Unior components, Ningbo Unior forging, Unior Vinkovci, Unior-North America.

Iz letnega poročila 2022 je razvidno, da dejavnost proizvodnje in prodaje odkovkov v Skupini UNIOR na dan 31. 12. 2022 sestavljajo poleg programa Odkovki obvladujoče družbe še tri odvisne družbe: UNIOR VINKOVCI, d. o. o., s sedežem na Hrvaškem, NINGBO UNIOR FORGING Co. Ltd. s sedežem na Kitajskem in UNIOR IN, d. o. o., s sedežem v Sloveniji. Družbi UNIOR VINKOVCI, d. o. o., in NINGBO UNIOR FORGING Co. Ltd. se ukvarjata s proizvodnjo jeklenih odkovkov za avtomobilsko in elektro industrijo, družba UNIOR IN, d. o. o., pa je invalidsko podjetje, ki opravlja enostavnejša dela v proizvodnji, predelavi, kontroli in drugih storitvah na področju kovanih in sintranih izdelkov. Eden od naših dobaviteljev jekla za kovanje odkovkov je pridruženo podjetje Štore Steel, d. o. o. (Unior, Letno poročilo 2022, 2022, str. 25)

5.2 Opis družbe Unior

Delniška družba Unior, d. d., je obvladujoča družba v Skupini Unior. Sestavljena je iz sektorjev in treh proizvodnih programov. Proizvodni programi so:

- odkovki;
- ročno orodje;
- strojegradnja.

Unior je globalni razvojni partner, saj proizvaja kovane izdelke, ročno orodje in tehnološke rešitve za obdelavo kovin. To pa uresničujejo na podlagi vrednoti in konkurenčnih prednosti.

Vrednote pa so naslednje:

- skrbnost;
- inovativnost;
- podjetnost;
- odgovornost.

Konkurenčne prednosti pa so:

- široko tehnično in tehnološko znanje;
- prilagodljivost;
- osredotočenost na nove izzive;
- prepoznavanje poslovnih priložnosti;
- razvoj in proizvodnja tehnološko zahtevnih proizvodov;
- strateški globalni proizvajalec in ponudnik.

6 STROŠKI V PODJETJU IN OPREDELITEV UČINKOV

Prvine poslovnega procesa se v celoti ali po delih porabijo, njihova vrednost pa se prenese med poslovne učinke. Prenos mora biti preudaren, saj bodo le tako poslovne koristi presegle napore. Za to so potrebne številne informacije o vrstah in vrednostih obrab ter porab, ki jim rečemo stroški. V računovodstvu strošek pojmuje kot ovrednoten potrošek prvine. (Koletnik 1996, str. 60).

Potroški so količine prvin, ki se porabijo oziroma obrabijo v poslovnem procesu in morajo biti v neposredni ali posredni vzročni povezavi s poslovnimi učinki. Stroške moramo razlikovati od kategorij, kot so potroški, odhodki in izdatki. Odhodki so stroški, ki bremenijo poslovni izid v obdobju. Odhodke lahko opredelimo kot stroške v prodanih učinkih. Strošek je lahko istočasno izdatek ali pa tudi ne. Izdatek pomeni zmanjšanje denarnih sredstev in lahko nastane neodvisno od stroška. Stroške je mogoče razdeliti na različne načine. (Koletnik 1996, str. 61)

Podjetje Unior, d. d., je eno izmed vodilnih industrijskih podjetij v Sloveniji, ki je specializirano za prodajo in proizvodnjo različnih izdelkov. Za uspešno poslovanje podjetja sta pomembna analiza in obvladovanje stroškov, saj so to dejavniki, ki neposredno vplivajo na dobičkonosnost podjetja. Proučila bom stroške podjetja glede na naravno vrsto med letoma 2021 in 2022 in jih med seboj primerjala.

6.1 *Stroški po naravnih vrstah*

Stroški po naravnih vrstah so naslednji:

- stroški materiala (nastanejo takrat, ko damo material v proizvodnjo). Ločimo osnovni in pomožni izdelavni material. Poleg izdelavnega materiala se v podjetju porablja tudi pisarniški material;
- stroški storitev (voda, elektrika, telefon, najemnine itd.);
- amortizacija (se računa za dolgoročna sredstva in predstavlja obrabo);

- stroški dela (plače, nadomestila – porodniški/bolniški dopust, izplačilo po podjemni pogodbi in avtorski honorar);
- popravki vrednosti;
- stroški rezervacij;
- drugi poslovni stroški.

LC = stroški / število gotovih proizvodov

Prodajno ceno določi podjetje in je odvisna od: lastne cene in konkurence, nato pa na podlagi tega dobimo zaslužek oziroma dobiček.

Tabela 2: Prikaz stroškov med letoma 2021 in 2022

	2022	2021	Indeks
Stroški blaga, materiala in storitev	147.895.934	114.207.879	129,38
1. Nabavna vrednost podanega blaga in materiala	17.104.479	12.814.721	133,48
2. Stroški porabljenega materiala	106.546.497	80.839.612	131,80
<i>a) stroški materiala</i>	80.244.551	62.276.081	128,85
<i>b) stroški energije</i>	10.646.196	7.862.697	135,40
<i>c) drugi stroški materiala</i>	15.655.750	10.700.834	146,30
3. Stroški storitev	24.244.958	20.553.546	117,96
<i>a) transportne storitve</i>	5.797.692	4.422.397	131,10
<i>b) stroški vzdrževanja</i>	1.394.726	1.318.765	105,76
<i>c) najemnine</i>	1.197.151	1.221.305	98,02
<i>č) drugi stroški storitev</i>	15.855.389	13.591.079	116,66
Stroški dela	52.299.054	47.387.318	110,37
1. stroški plač	37.923.837	35.048.678	108,20
2. stroški pokojninskih zavarovanj	478.084	463.815	103,08
3. stroški drugih socialnih zavarovanj	6.470.668	6.033.372	107,25
4. drugi stroški dela	7.426.465	5.841.453	127,13
Odpis vrednosti	9.183.690	9.719.994	94,48
1. amortizacija	8.878.787	8.616.746	103,04
2. prevrednotovalni poslovni odhodki pri NOS in OOS	196.362	99.407	197,53
3. prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih	108.541	1.003.841	10,81

Drugi poslovni odhodki	705.622	819.560	86,10
1. rezervacije	19.296	17.587	109,72
2. drugi stroški	686.326	801.973	85,58
Skupaj	550.960.055	445.762.660	123,60

Vir: (Letno poročilo Unior, d. d., 2022)

V tabeli 1 je prikazana struktura stroškov materiala, blaga in storitev, ki predstavljajo del celotnih stroškov podjetja. Ti stroški se bodo leta 2022 v primerjavi z letom 2021 povečali za 29,50 %. Najpomembnejši premik je pri stroških nabavne vrednosti prodanih proizvodov in materiala, ki so se od lanskega leta povečali za 33,50 %. Pri pregledu posameznih stroškov materiala, blaga in storitev je razvidno, da so se povečali za 28,85 %, kar kaže bodisi na večjo porabo bodisi na višje cene. Dvig cen plina in nafte, ki ga je povzročila ruska invazija na Ukrajino, je povečal izdatke za energijo za 35,40 %. Poleg tega so se stroški drugih materialov povečali za 46,30 %.

Analiza stroškov dela podjetja za leti 2021 in 2022 razkriva pomembne informacije o vplivu teh stroškov na poslovanje. Stroški dela so razdeljeni na različne kategorije, kot so plače, pokojnine, socialna varnost in drugi stroški dela, kar omogoča natančno spremljanje. V primerjavi z letom 2021 so se skupni stroški dela v letu 2022 povečali za kar 10,37 % kar predstavlja 4.911.734 EUR. Največji del teh stroškov so predstavljali stroški plač, ki so se od leta 2021 povečali za 8,2 %. To povečanje je posledica zakonsko določenega povečanja minimalne plače, kar je znašalo 4,9 %, ter splošno povečanje plače za vse zaposlene s 1. aprilom 2022. Povečali so se tudi stroški pokojnine za 3,08 %, kar odraža trend naraščanja stroškov socialne varnosti in delež stroškov, ki jih podjetje krije za svoje zaposlene. Stroški drugih socialnih zavarovanj so se povečali za 7,25 %. Drugi stroški dela, ki vključujejo različne prejemke zaposlenih, so se povečali za 37,13 %, kar kaže na to, da podjetje vlaga v svoje zaposlene, da bi izboljšalo kakovost dela, kar lahko vodi k večjemu dobičku in večji produktivnosti.

Celotni stroški so se v letu 2022 zmanjšali za 5,52 %, če primerjamo z letom 2021. To zmanjšanje je deloma izravnano z višjimi stroški amortizacije, ki so se povečali za 3,04 % zaradi aktiviranja več osnovnih sredstev. V letu 2022 je bilo zabeleženih več odpisanih neosnovnih sredstev in obratnih osnovnih sredstev – v primerjavi s prejšnjim letom predstavlja dvakratno povečanje. Prišlo je do prevrednotenja poslovnih odhodkov pri obratnih sredstvih, ki

so se v letu 2022 zmanjšala za 89,19 %. Treba je še poudariti, da je podjetje v letu 2021 identificiralo nekurantne zaloge, ki niso več uporabne, in jih zato v letu 2022 odpisalo.

Drugi poslovni odhodki vključujejo druge stroške in rezervacije. Med temi stroški se družba osredotoča na rezervacije za doživljenjske rente za zaposlene v podjetju, ki so utrpeli poškodbe na delovnem mestu in so upravičeni do takih rent. Poleg tega se v tej kategoriji pojavljajo še dajatve, ki niso povezane s stroški dela, to so okoljski stroški, nagrade za dijake in študente ter drugi stroški, kot so odškodnine delavcem, pogodbene kazni in finančna pomoč. Skupni poslovni odhodki so se v letu 2022 zmanjšali za 13,90 %. V primerjavi z letom 2021 so se drugi stroški v letu 2022 zmanjšali za 14,43 %, medtem ko so se rezervacije povečale za 9,72 %.

6.2 Posredni in neposredni stroški

Neposredni stroški – to so stroški, ki so nastali neposredno pri ustvarjanju poslovnega učinka in mu jih zato lahko pripišemo takoj. Krijemo jih neposredno s prodajo poslovnih učinkov, zaradi katerih so nastali. (Robnik, 2008 str. 38)

Posredni stroški – to so ostali stroški, ki so nastali v podjetju posredno v povezavi z ustvarjanjem poslovnih učinkov. Krijemo jih posredno z rezultati celotne dejavnosti podjetja. Glede na zbiranje in razporejanje jih delimo na (Robnik, 2008, str. 38):

- posredne proizvodne stroške – to so stroški, ki nastajajo v proizvodni dejavnosti, vendar jih ne moremo pripisati določenim stroškovnim nosilcem; zbiramo jih po naravnih vrstah (material, storitve, amortizacija, stroški dela);
- posredne splošne stroške – sem spadajo posredni stroški nabave, uprave in prodaje ter morebitnih drugih dejavnosti.

Pri členitvi stroškov na neposredne in posredne je pomembno, kako so stroški povezani z nastankom poslovnega učinka. Neposredni stroški so tisti stroški, ki jih že v trenutku nastanka povezujemo z nastajajočimi poslovnimi učinki. Posrednih stroškov pa praviloma ni mogoče zajeti v času njihovega nastanka, temveč jih moramo s ključi (koeficient dodatka splošnih

stroškov) razporediti na posamezne poslovne učinke. Koeficient dodatka splošnih stroškov se izračuna po splošni formuli.

Koeficient dodatka splošnih stroškov = posredni stroški / osnova

Za osnovo lahko vzamemo količinske ali vrednostne podatke. Kot količinski podatek se največkrat pojavlja število neposrednih delovnih ur, kot vrednostni podatki pa vsi neposredni stroški, neposredni stroški dela, neposredni stroški materiala in podobno. Da bi dobili posredne stroške na enoto učinka, moramo izbrano osnovo pri posameznem učinku pomnožiti s koeficientom dodatka splošnih stroškov. (Čížman, 2011)

Nekaterih vrst stroškov ni mogoče neposredno razdeliti na stroškovno mesto, zato se lahko znesek nanaša na več stroškovnih mest.

6.3 Razvrstitev stroškov na stroškovna mesta

Stroške po izvirnih vrstah najprej razporedimo na stroškovna mesta, kar nam omogoča sledenje posrednim in neposrednim stroškom. Ta pristop nam omogoča ločeno spremljanje stroškov proizvodnje, prodaje, nabave in skupnih služb. Ločimo pa še neproizvajalna in proizvodna stroškovna mesta. Proizvodna so organizirana, da bi se na njih opravljala proizvodna dejavnost, in tam se zbirajo proizvodni stroški, neproizvodna pa so tista, na katera razporejamo neproizvodne stroške: prodaja, upravljanje, financiranje in nakup. Poznamo delitev stroškovnih mest na stranska, temeljna in pomožna stroškovna mesta.

Glede na poslovne učinke lahko tudi pri določenem uporabniku razčlenimo posamezne dejavnosti na stroškovna mesta temeljne dejavnosti (izobraževanje, raziskovanje). Prva razdelitev stroškov na stroškovna mesta je razdelitev izvirnih vrst stroškov. Izvirni stroški pomožnih stroškovnih mest pa postanejo izvedeni ali pa izpeljani stroški, ko jih prenesemo na druga stroškovna mesta. Hkrati ti stroški postanejo posredni stroški končnih stroškovnih mest, ki proizvajajo učinke za prodajo, tedaj ko jih prenesemo na ta stroškovna mesta. (Schneider, 2000)

6.4 Prenašanje stroškov na učinke in stroškovna mesta

Stroški, ki so povezani s splošnimi stroškovnimi mesti, običajno izhajajo iz vodenja proizvodne dejavnosti. Prenašamo jih enostavno na osnovna stroškovna mesta glede na izbrano merilo, mersko enoto ali denarno enoto. Nekateri elementi so ključni ne glede na izbrano merilo za prenos stroškov med stroškovnimi mesti. Pomembno je oceniti stopnjo medsebojne povezanosti med stroškovnimi mesti. Ko se zaključi postopek razdelitve neposrednih in izvedenih stroškov na določena stroškovna mesta proizvodne dejavnosti, katerih učinki se prodajajo, ter se izvede prenos izvedenih stroškov splošnih, neproizvajalnih stroškovnih mest na ta ciljna stroškovna mesta, se tako oblikuje končna stroškovna cena. Ta vključuje celotne stroške stroškovnega mesta, ki ustvarja učinke za prodajo, tako neposredne kot posredne.

V podjetju se zaloge materiala ovrednotijo po višji vrednosti med izvirno in čisto iztržljivo vrednostjo, pri čemer se izbere nižja vrednost med njima. »Čista iztržljiva vrednost je ocenjena prodajna cena, ki bi jo dosegli v običajnem poslovanju, zmanjšana za ocenjene stroške prodaje. Cena posamezne enote v zalogi vključuje stroške, ki se pojavijo pri shranjevanju in pridobivanju na njihovo stanje in sedanje mesto. Zaloge se ovrednotijo na proizvedene stroške. Uporablja pa se metoda tehtanih povprečnih cen. Podjetje konec leta preverja zaloge brez gibanja v tekočem letu in jih oslabi na iztržljivo vrednost.« (Unior, Letno poročilo 2021, 2021)

Potek obračuna stroškov po stroškovnih mestih poteka v naslednjih fazah (Petkovič, 2020):

- zapis vseh izvirnih vrst stroškov;
- razdelitev stroškov s splošnih stroškovnih mest na temeljna stroškovna mesta znotraj posameznih dejavnosti;
- prenos stroškov iz pomožnih dejavnosti na stroškovna mesta v okviru neproizvajalne in temeljne dejavnosti;
- izračunamo količnike dodatkov ali odstotke, s katerimi obremenimo nosilce, stroške po stroškovnih mestih pa ugotavljamo po načelu povzročitelja.

6.5 Dodelitev posrednih stroškov

Posredni stroški, ki niso neposredno povezani z določenimi storitvami, izdelki ali oddelki, se razdelijo na ustrezne enote, na primer projekti, izdelki itd. To omogoča natančnejše določanje stroškov posameznih enot in lažje sprejemanje poslovnih odločitev ter lažje sledenje stroškom. So tiste vrste stroškov, ki sta jih povzročila dva stroškovna nosilca ali pa več, in jih ni mogoče neposredno razporediti na posamezen stroškovni nosilec. Pri členitvi stroškov na posredne ali neposredne sta pomembni dve značilnosti: opredelitev stroškovnega nosilca in ekonomičnost. (Petkovič, 2020) Razporejamo jih glede stroške nabave in stroške amortizacije zgradb.

Razporeditev posrednih proizvodjalnih stroškov poteka v treh stopnjah:

- vse posredne proizvodjalne stroške se razporedi po proizvodjalnih in servisnih stroškovnih mestih;
- razporeditev stroškov s servisnih stroškovnih mest na proizvodjalna stroškovna mesta;
- razporeditev celotnih posrednih proizvodjalnih stroškov na stroškovne nosilce.

Podjetje uporablja metodo proizvodjalnih stroškov, poleg tega pa še poznamo metodo skupnih stroškov, metodo spremenljivih stroškov in metodo drugih zoženih stroškov (zožena lastna cena). Glavne značilnosti za metodo vrednotenja poslovnih učinkov glede proizvodjalnih stroškov so naslednji (Petkovič, 2020):

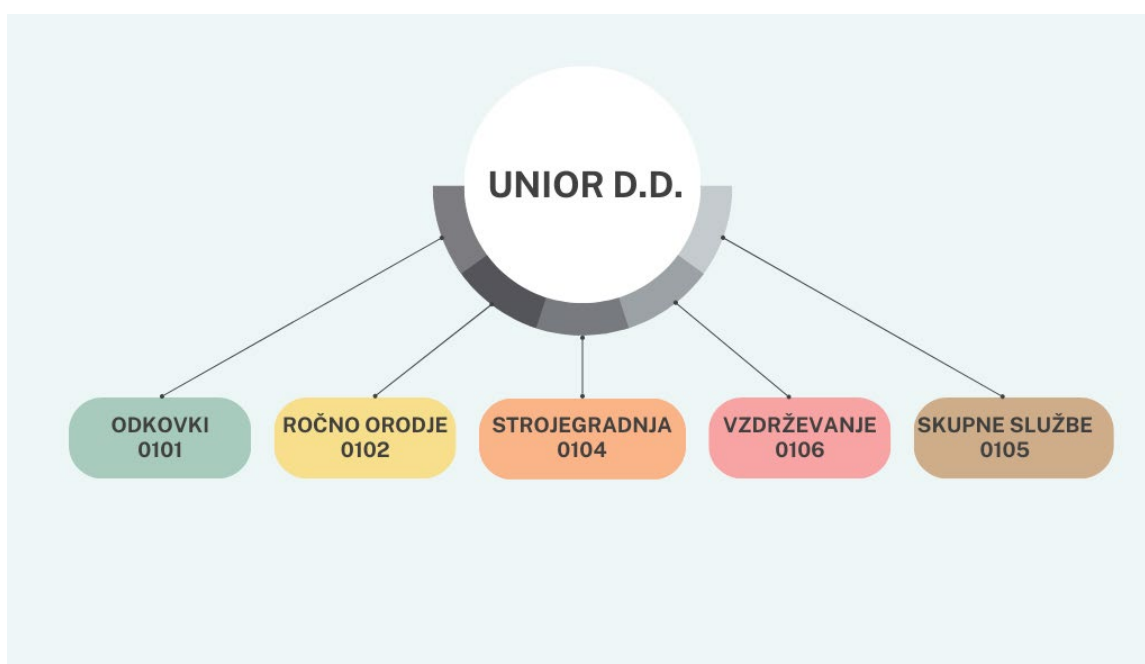
- neproizvajalni stroški so odhodek obdobja, v katerem so nastali;
- stroškovna cena vsebuje neposredne stroške dela, storitev, materiala, amortizacije in posredne proizvodjalne stroške.

Določitev cene, ki se odraža v višini proizvodjalnih stroškov, poteka tako, da če se na vse poslovne učinke obračunskega obdobja razporedijo samo proizvodjalni stroški, se govori o ugotovitvi proizvodjalnih stroškov količinske enote poslovnega učinka. Razlika med proizvodjalnimi stroški in prodajno ceno je kosmati dobiček enote poslovnega učinka. (Mušič, Prusnik, & Odar 1993)

7 NADZOROVANJE STROŠKOV V PODJETJU

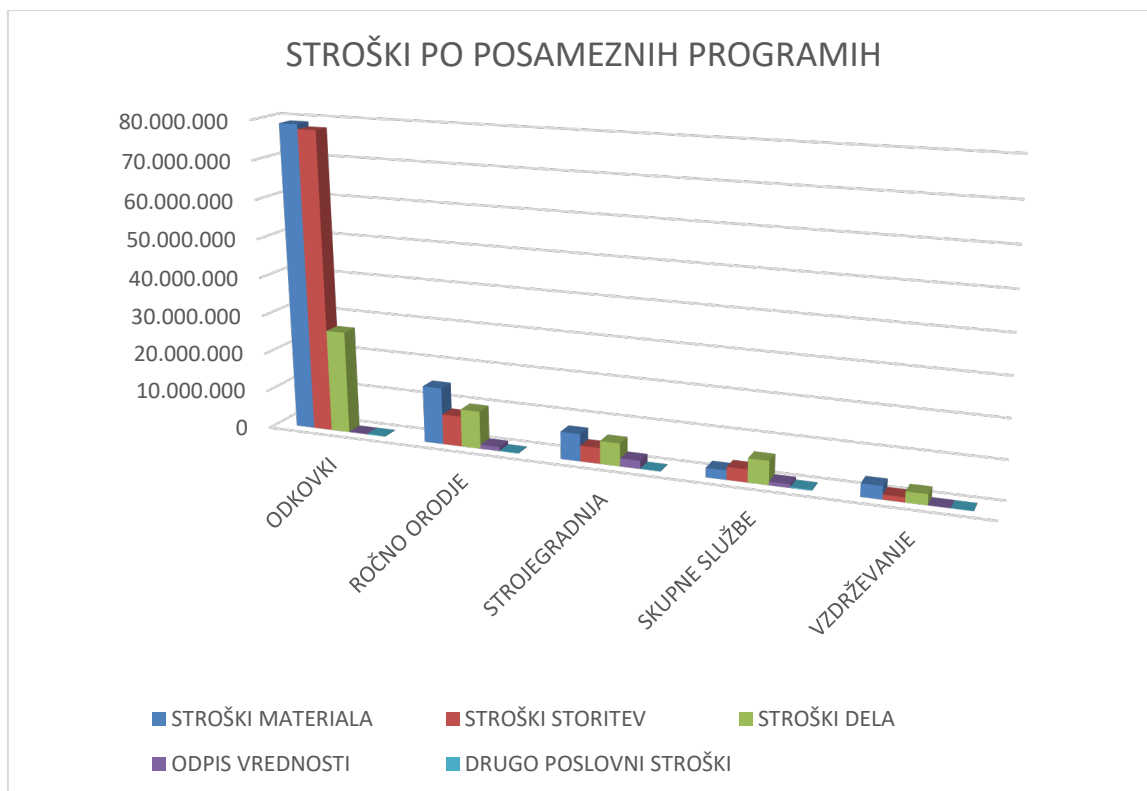
Unior omogoča natančno obvladovanje in spremljanje stroškov v celotnem podjetju z razvrščanjem stroškov po organizacijskih enotah in stroškovnih mestih. Podjetje je sestavljeno iz petih organizacijskih enot, ki jih bom prikazala spodaj. Stroški se znotraj teh organizacijskih enot razporejajo po določenih stroškovnih mestih, ki so določena v skladu z organizacijskimi potrebami. Predstavila bom strukturo in višino teh stroškov za organizacijsko enoto Odkovki, ki ustvari največ stroškov.

Slika 3: Organizacijske enote v Uniorju, d. d.

Vir: (Lasten vir)

Vsaka organizacijska enota ima določena stroškovna mesta, na katera se knjižijo nastali stroški. Največji in najstarejši je program Odkovki, ima pa tudi največ stroškovnih mest. Kot zanimivost pa je Unior prvi dobavitelj opreme skupini Volkswagen za obdelavo ohišij baterij na področju elektromobilnosti.

Graf 2: Stroški po posameznih programih za leto 2022

Vir: (Lasten vir)

Graf 1 predstavlja stroške po posameznih programih ali organizacijskih enotah. Največ stroškov ustvari program Odkovki, saj se največ sredstev porabi za proizvodnjo odkovkov. So najpomembnejši dobavitelj v Evropi glede kovanja avtomobilskih delov. Program je razdeljen na več obratov ali poslovnoizidnih enot, kot so:

- Sinter;
- Kontrola;
- Kovačnica Vitanje;
- Kovačnica Zreče;
- Orodjarna;
- Obdelava kovin;
- Aluminij (ta trenutno spada v program Odkovki, šele ko doseže redno prodajo in proizvodnjo, se lahko loči od tega programa).

Stroški blaga, materiala in storitev so v primerjavi z letom 2021 višji, povečanje stroškov je posledica izjemnih pritiskov na cene surovin, materiala in energentov. Vsi ti stroški so prisotni skozi celo leto, saj so v glavnem povezani z vojno v Ukrajini in moteno dobaviteljsko verigo. Največ stroškov pa pripada programu Odkovki, k stroškovnemu mestu kovanje 11110. Tukaj gre večinoma za nabavo pločevine in jekla, ki se uporabljata za izdelavo končnih kovanih izdelkov. Zato so stroškovna mesta pomembna, saj imajo ključno vlogo pri omogočanju natančnega spremljanja stroškov. Za stroškovno mesto 11110 sem proučila primerjavo količine nabavljenega jekla in ceno jekla. Kasnejša analiza je pokazala, da se stroški niso povečali zaradi večje količine nabavljenega materiala, ampak so bile vzrok cene, ki so med letoma 2021 in 2022 povečale.

Tabela 3: Povprečne cene jekla po mesecih v podjetju (EUR/kg)

POVPREČNA CENA JEKLA PO MESECIH		
	2022	2021
januar	1,100226317	0,765884625
februar	1,141888242	0,829667388
marec	1,144547563	0,860813563
april	1,256956202	0,857534138
maj	1,34519559	0,890961428
junij	1,311540315	0,909046744
julij	1,267018139	0,948050834
avgust	1,219071677	0,977258873
september	1,260916646	1,005057483
oktober	1,232530935	1,059848471
november	1,176381563	0,995041897
december	1,140144041	1,022012729

Vir: (Lasten vir)

V preteklem letu 2021 je bila izvedena nabava jekla za stroškovno mesto 11110 v skupni količini 50.848 kilogramov, kar predstavlja 46.604.035 evrov. Za en kilogram jekla je povprečna cena znašala 0,91473634 evra. V naslednjem letu 2022 pa opazimo, da se je cena jekla dvignila na 1,22188282 evra. Primerjava prikazuje, da se cene gibajo in so tudi odvisne od nabavljenosti količine. Proti koncu leta 2021 pa so se cene počasi začele zviševati in so se

višale vse do meseca maja 2022. Zviševale so se zaradi naraščajočih stroškov jeklenega odpada in legirnih dodatkov. Tako so se dobavitelji odločili uvesti dodatek na energijo, ko so ti dejavniki dosegli svoj vrh. Ta dodatek je bil obračunan v različnem časovnem obdobju, kvartalno ali mesečno. Energetski dodatek je znašal od deset evrov na tono pa vse do več kot 400 evrov na tono, pri čemer je povprečna cena energetskega dodatka v letu 2022 znašala 97 evrov na tono. V letu 2022 je dobičkonosnost še vedno ostala pod vplivom okoliščin, ki jih je povzročila epidemija covida-19. Vse več zaposlenih je bilo odsotnih, potem se je še pojavila vojna v Ukrajini, kar je posledica visokih stroškov pri energentih, materialih in storitvah.

Po pogovoru z vodjo finančnega oddelka sem pridobila informacije in vpogled v strategije obvladovanja stroškov v podjetju. Finančna služba temeljito analizira stroške, proučuje vse postavke stroškov in identificira področja, kjer so stroški previsoki ali pa odstopajo od pričakovanj. Te analiza pripomorejo, da se prepozna, kje so stroški visoki, in na podlagi tega jih je treba zmanjšati. Finančna služba poleg analize skrbi še za učinkovito upravljanje sredstev. Zagotavlja pravočasno plačilo obveznosti, kar preprečuje obresti zaradi zamud, hkrati pa izkorišča ugodnosti popustov za predčasno plačilo.

Z vodjo nabavne službe sem razpravljala o ključni vlogi pri upravljanju stroškov. Poudarek je na natančni analizi zalog, ki preprečuje prekomerno pomanjkanje ali kopičenje zalog. Strokovnjaki za nabavi vzpostavljajo dolgoročna partnerstva z dobavitelji, kar omogoča boljše pogoje nabave in večje popuste. Uporablja se analitika za spremljanje cen surovin, to pa omogoča hitro reagiranje na spremembe na trgu in možnost nakupa po nižji ceni.

S strani vodje prodajne službe sem izvedela, da imajo omejen vpliv na celotne stroške v podjetju. Kljub temu skrbijo za segmentacijo trga z manjšimi stroški in večjimi dobički. Pomembno je, da se prodaja tesno povezuje z oddelki za proizvodnjo, finance in nabavo, da skupaj zmanjšajo stroške ob ohranjanju strank in rasti podjetja.

Podjetje že izvaja ukrepe za upravljanje stroškov, vendar se kažejo še možnosti za nadaljnje izboljšave strategije. Na optimizaciji stroškov nabave surovin bi moral biti še poseben poudarek, ki predstavlja največji delež celotnih stroškov.

Nekaj predlogov za zmanjšanje stroškov:

- iskanje dobaviteljev surovin z nižjimi cenami;
- optimiziranje proizvodnje in izboljšanje učinkovitosti ter zmanjševanje porabe surovin;
- podrobno proučevanje logističnih procesov za zmanjševanje stroškov s transportom, skladiščenjem in distribucijo;
- zmanjševanje odpadkov v proizvodnji (tako se izboljša izraba surovin in energije) ter zmanjšanje vzdrževanja;
- povečanje prodajne cene izdelkov, kar lahko vpliva na konkurenčnost na trgu;
- izkoriščanje prednosti pri inovacijah in razvoju ter iskanje novih strank za višje cene izdelkov in nove trge;
- razvoj napredne tehnologije in uvedba tehnologije, kot sta avtomatizacija in robotika, da se poveča učinkovitost proizvodnje in se zmanjša potreba po ročnem delu – prijazno do delavcev v proizvodnji;
- izkoriščanje digitalizacije, uporaba digitalnih rešitev za sledenje in upravljanje proizvodnje ter zagotavljanje boljšega nadzora nad stroški;
- digitalno upravljanje zalog ter uporaba digitalnih orodij za spremljanje in upravljanje zalog omogoča boljši nadzor nad dobavo surovin ter preprečuje prekomerno kopičenje zalog.

Kakšen vpliv imajo zaloge na nabavno vrednost v podjetju? Zaloge predstavljajo kratkoročna opredmetena sredstva, ki jih organizacija uporablja pri svoji proizvodnih ali prodajnih dejavnostih. Nabavna vrednost zalog vključuje ne le nakupno ceno, ampak tudi vse stroške, ki se pojavijo pri shranjevanju in pripravi zalog za uporabo. Način merjenja stroškov zalog pri njihovi porabi lahko bistveno vpliva na končni poslovni izid.

Za primer sem se odločila uporabiti podjetje Štore Steel, d. o. o., ki je glavni dobavitelj za Unior, d. d. Predstavila bom vrednotenje zalog jekla. Podjetje Štore Steel, d. o. o., ima specifično računovodsko usmeritev za vrednotenje zalog:

a) Material po nabavni ceni

V analitični evidenci sledijo skupinam zalog materiala glede na posamezne materiale. Količinsko enoto zalog materiala določijo glede na nabavno ceno, ki vključuje nakupno ceno, uvozne dajatve in nepovratne stroške nabave. To vključuje tudi DDV, ki se ne povrne, in morebitne popuste.

Primer računa: račun številka 19-331-000029

Podjetje prejme račun od podjetja Štore Steel, d. o. o., na katerem je bilo zaračunano 5.950 ton valjanega jekla po 823,94 EUR/t. Obračunan je bil še 22-odstotni DDV.

Kalkulacija nabavne cene in nabavne vrednosti jekla:

- zaračunana cena: $5.950 \text{ ton} \times 823,94 \text{ EUR} = 4.902,44 \text{ EUR}$;
- dodatni vstopni DDV (22 %): 1.078,54 EUR;
- kupna vrednost: 5.980,98 EUR;
- $\text{NABAVNA CENA} = 4902,44 : 5.950 : 823,93$.

Tabela 4: Kalkulacija nabavne vrednosti in nabavne cene jekla

ZAP. ŠT.	OPIS	IME KONTA	KONTO	DEBET	KREDIT
1	prejeti račun za jeklo	zaloga materiala	310	4.902,44	
		vstopni DDV	160	1.078,54	
		obv. do dobaviteljev	220		5.980,98

Vir: (Lasten vir)

- b) Gotovi izdelki in nedokončana proizvodnja (stalne cene z odmiki, ki se obračunajo po metodi tehtanih povprečnih cen)

Podjetje sledi zalogam nedokončane proizvodnje in gotovih izdelkov z uporabo stalnih cen. Mesečno spremlja odmike glede na posamezne skupine zalog nedokončane proizvodnje in proizvodov. Za izračun odnikov pri prodaji uporablja metodo tehtanih povprečnih cen.

Spodaj predstavljam primer zalog po metodi tehtanih povprečnih cen.

Podjetje ima 1. januarja v zalogah 700 ton jekla po ceni 800 EUR/t.

4. 1. 2019 nabavi 9.480 ton po ceni 823,04 EUR.

5. 1. 2019 porabi 5.000 ton.

7. 1. 2019 nabavi 5.940 ton po ceni 823,94 EUR.

31. 1. 2019 porabi 4.000 ton.

Tabela 5: Vrednotenje zalog po metodi tehtanih povprečnih cen

DATUM	PREJEM	ODDAJA	ZALOGA	CENA	V BREME	V DOBRO	SALDO
1. 1. 2019			7.000	800			5.600,00
4. 1. 2019	9.480		16.480	823,94	7.810,95		13.410,95
5. 1. 2019		5.000	11.480	813,77		4.068,85	9.342,10
7. 1. 2019	5.940		17.420	823,94	4.902,44		14.244,54
31. 1. 2019		4.000	13.420	816,46		3.265,84	10.978,70
SKUPAJ	15.420	9.000	13.420		12.713,39	7.334,69	10.978,70

Vir: (Lasten vir)

Kot je razvidno iz tabele 4, je skupni saldo na koncu meseca 10.978,70 EUR.

Pomembno je še opozoriti, da se vrednosti zalog ne nadomestijo, če se zaloge poškodujejo, zastarajo ali če se prodajne cene znižajo. Enako velja za povečane ocenjene stroške dokončanja ali stroške, ki so povezani s prodajo. Prenos podatkov iz analitične evidence v glavno knjigo ob zaključku obdobja zagotovi, da so zaloge skladne v obeh evidencah.

8 KROVNA TEMA – DRUŽBENA ODGOVORNOST PODJETJA

8.1 Pomen družbene odgovornosti v poslovnem svetu

Temelj družbene odgovornosti podjetja sloni na ekonomski odgovornosti, saj brez dolgoročno rentabilnega poslovanja podjetje ne more obstajati. Temu sledi zakonska odgovornost, ki zavezuje podjetja, da upošteva državne zakone, mednarodne predpise, občinske odloke, proizvaja v skladu z zakoni in prodaja dobrine, ki izpolnjujejo kriterije varnosti. Tretji nivo predstavlja etična odgovornost, kjer se od podjetja pričakuje spoštovanje norm in vrednot, četudi te niso zapisane v zakonih, ter izogibanje etično spornim ravnanjem. (Stanko, 2018–2022)

Družbena odgovornost vključuje:

- odnos do zaposlenih (izboljšanje znanj in kompetenc, skrb za zdravje in varnost na delovnem mestu, skrb za primerno delovno opremo in okolje, dogodki, seminarji itd.);
- odnos do okolja (spoštovanje in preseganje okolijskih standardov);
- odnos do skupnosti (spoštovanje zakonov, predpisov, sponzorstva, donacije, kadrovske štipendije, plačevanje davkov);
- odnos na trgu do kupcev, dobaviteljev, konkurentov (zagotavljanje kakovosti, informiranje, spoštovanje medsebojnih razmerij, plačevanje v razumnih rokih, *fair play*, sodelovanje, neškodovanje).

8.2 Odgovornost zaposlenih in etično ravnanje

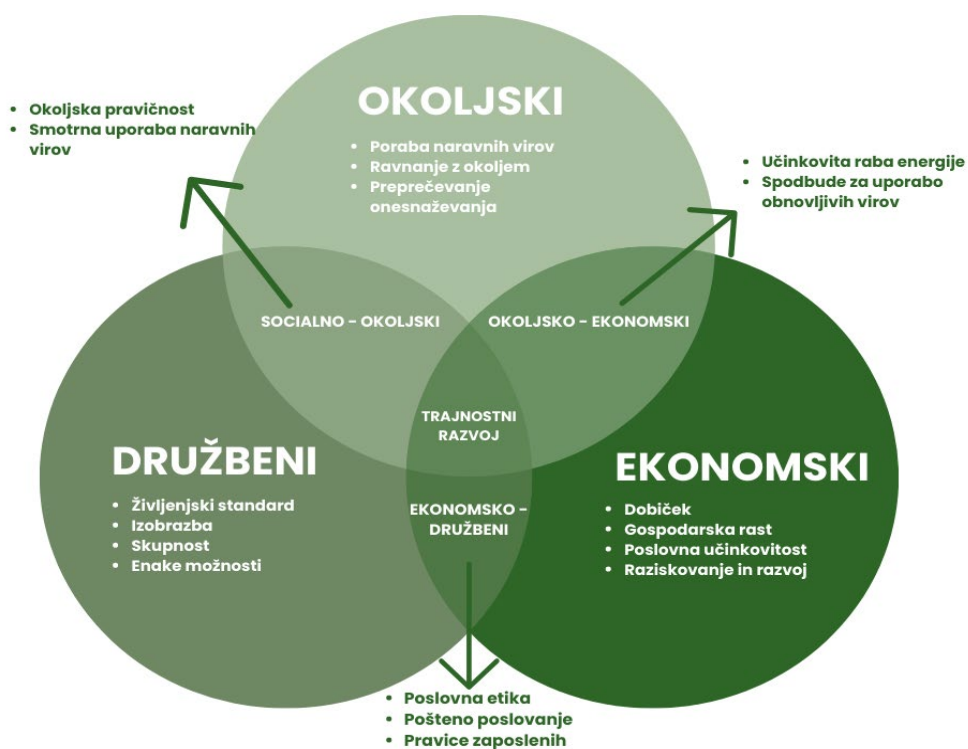
Podjetjem družbeno odgovoren odnos do zaposlenih na eni strani prinaša večjo lojalnost, motivacijo in inovativnost zaposlenih, na drugi strani pa je prisotnega manj absentizma in fluktuacije. S pravim odnosom do kupcev in dobaviteljev ti postajajo bolj lojalni podjetju in ga priporočajo drugim. Podjetje mora krepite pozitivne vrednote za trajnostni gospodarski razvoj,

družbeni razvoj in varstvo okolja. Trajnostni razvoj pomeni zadovoljevanje potreb sedanjega človeškega rodu, ne da bi ogrozil možnosti prihodnjih rodov, da zadovoljijo svoje potrebe.

S pravilnim odnosom do skupnosti pa se je bistveno okrepilo korporativno prostovoljstvo. Korporativno prostovoljstvo pomeni prostovoljsko neplačano delo zaposlenih za dobrobit širše skupnosti, ki ga z različnimi iniciativami podpira delodajalec oziroma podjetje. Več raziskav je pokazalo, da družbena odgovornost lahko pripomore k uspehu podjetja, in sicer tako, da izboljša poslovanje, razvija človeške potencialne in ustvari zaupanje v podjetje. (Stanko, 2018–2022)

8.3 Okoljska odgovornost za večjo trajnost in zmanjševanja vpliva na okolje

V času, ko postaja družba vedno bolj ozaveščena o učinku, ki ga imamo ljudje in organizacije na okolje, si tudi mnoge organizacije prizadevajo za bolj trajnostno prihodnost z delovanjem na več področjih svojega poslovanja. Trajnostni razvoj sestavljajo trije stebri: **okoljski, družbeni in ekonomski**. (Babnik, 2020)

Slika 4: Shema trajnostnega razvoja

Vir: (<https://www.siq.si/wp-content/uploads/2023/03/trajnostni-razvoj-diagram.png>)

ESG (environment, social, governance – okolje, družba, upravljanje) je skupno ime za določen nabor standardov, ki se uporablja za ocenitev organizacije glede odnosa do okolja. Nekaj idej za izboljšanje okoljske odgovornosti (Babnik, 2020):

- ekološki in naravni izdelki (sestavine naravnega izvora in postopek z ekološkega vidika);
- reciklaža embalaže (v proizvodnji in razgradnji vozil bi moralo biti veliko več recikliranja materialov, da se zmanjšata odpadnost in obremenitev odlagališč);
- sodelovanje z lokalno skupnostjo (uvedba raznih čistilnih akcij, spodbuda dobrodelne organizacije);
- ravnanje z odpadki (razvoj strategij za boljše ravnanje z odpadki in recikliranje odpadnih delov in materialov iz avtomobilov);
- certifikati in standardi (uporaba in promocija okoljskih certifikatov v proizvodnji in prodaji avtomobilov, ki zagotavljajo okoljsko odgovorno ravnanje);
- nadzor emisij (napredni sistemi za nadzor emisij, ki zmanjšujejo izpuste škodljivih plinov).

Te značilnosti kažejo, da avtomobilska industrija aktivno sprejema okoljsko odgovornost in si prizadeva za zmanjšanje svojega vpliva na okolje ter doseganje večje trajnosti v prihodnosti. V njihovih procesih kovanja in mehanske obdelave je osnovna surovina jeklo, nadalje pa še aluminij. Ti dve surovini se reciklirata v podjetju.

V obdobju do leta 2035 bo proizvodnja odkovkov potekala v ustaljenih okvirih z intenzivnejšim obsegom razvoja izdelkov, ki niso vezani na motor z notranjim izgorevanjem. Osredotočeni bomo na odkovke iz skupine krmilnih mehanizmov, ki količinsko že danes predstavljajo največji del proizvodnje. (Unior, Letno poročilo 2022, 2022)

9 ZAKLJUČEK

Podjetja morajo zaradi vse večje konkurence izvajati strokovne analize in raziskave, da bi podprla svoje poslovne odločitve. Razumevanje poslovnega načrtovanja, spremljanja in nadzora stroškov je za organizacije bistvenega pomena. Službe podjetja morajo določiti cilje, ki se predstavljajo na ravni izkaza poslovnega izida. Informacije o stroških lahko pomagajo natančno opredeliti dobičkonosno blago in storitve ter podati predloge za izboljšave. Vsaka kalkulacija stroškov mora poudariti pomembne vidike poslovanja podjetja in biti čim bolj natančna glede na dejansko stanje. Metoda, ki jo uporabljajo v podjetju, je metoda tehtanih povprečnih cen. Za zdaj jim ta metoda omogoča natančno razporejanje stroškov. V grafih in tabelah je bila uporabljena metoda analize podatkov.

H1: *Knjiženje prejetih računov po stroškovnih mestih povečuje učinkovitost obvladovanja stroškov.* Hipoteza se lahko potrdi, saj knjiženje prejetih računov po stroškovnih mestih dejansko izboljšuje učinkovitost obvladovanja stroškov v podjetjih. Ta pristop pa omogoča boljši pregled nad porabo in pomaga identificirati področja, kjer je mogoče zmanjšati stroške, kar vodi v boljše finančno upravljanje in večjo donosnost podjetja. Z dodeljevanjem stroškov na stroškovna mesta se poveča odgovornost posameznih oddelkov ali projektov za svoje stroške. To spodbuja boljše upravljanje sredstev in večji nadzor nad porabo. V našem primeru se za šifro uporablja petznakovno numerično številčenje (na primer: 41100 so stroški iz podjetja, 41110 pa stroški v podjetje – vse skupaj je kot glavni konto 411).

H2: *Stroškovna mesta v izbranem podjetju so ustrezno strukturirana.* Hipoteza se potrdi, saj menim, da so stroškovna mesta jasno določena, ustrezno razdeljena in usklajena z notranjimi procesi in cilji podjetja. Menim pa, da je podjetje veliko, zato ima razširjen spekter stroškovnih mest. Jasno določena stroškovna mesta lahko povečajo odgovornost posameznih oddelkov. Stroškovna mesta so ustrezno strukturirana, saj so notranji procesi učinkovitejši in se tako stroški jasno določijo. To pripomore k boljši organizaciji dela in manjšim zapletom v notranjem upravljanju.

H3: *Uvedba elektronskih računov bo zmanjšala stroške obdelave podatkov.* Hipotezo ovržem, saj menim, da je še vedno ogromno dobaviteljev, ki še vedno pošiljajo račune v papirni obliki oziroma v drugih formatih, ki niso kompatibilni s sistemi za e-račune. Nekateri e-računi vsebujejo napake in pomanjkljivosti, saj zahtevajo popravke in ročno dodajanje manjkajočih podatkov in prilog. Menim, da je treba nadgraditi obstoječi sistem za boljšo avtomatizacijo obdelave e-računov. Dobavitelje je treba spodbuditi k pošiljanju e-računov in zmanjšati ročni vnos računov. Na ta način bi se stroški v podjetju zmanjšali.

H4: *Vlaganje v okoliške prakse in trajnostno poslovanje lahko privede do povečanja učinkovitosti podjetja in zmanjšanja stroškov.* Hipoteza lahko potrdim, saj menim, da se podjetje Unior, d. d., zavzema za odgovorno ravnanje do okolja in si prizadeva preprečiti negativne vplive na okolje. Za doseg tega cilja je uvedlo sisteme vodenja, ki vključujejo kakovost, ravnanje z okoljem, zdravje in varnost pri delu ter upravljanje energije. Podjetje ima še certifikate za skladnost s standardi, ki pokrivajo te vidike poslovanja. Z izvajanjem ukrepov v skladu z zahtevami standarda podjetje dokazuje svoj sistematični pristop k stalnemu izboljševanju upravljanja energije. Unior, d. d., spodbuja inovativne razvojne rešitve, zlasti na področju novih materialov za izdelke ter okolju prijaznih izdelkov in tehnologij, ki temeljijo na digitalizaciji. Podjetje zaposlene ozavešča in podpira pri prispevanju predlogov in tehničnih izboljšav. Poleg tega podjetje sodeluje v trajnostnem razvoju dialoga z drugimi podjetji.

Za leto 2022 so gospodarstvo zaznamovale številne spremembe, predvsem vojna v Ukrajini, težave v dobavnih verigah in politika ničelne tolerance do koronavirusa. Te spremembe so povzročile veliko negotovost in hitro spreminjanje poslovnih modelov. To je privedlo do inflacijskih pritiskov na cene energentov in surovin, zato so se centralne banke po vsem svetu odločile spreminjati svojo denarno politiko. Države Evropske unije so ukrepale za ublažitev vplivov na energetske krize ter zagotovile zadostne vire energije in finančno pomoč ranljivim skupinam in podjetjem.

10 VIRI IN LITERATURA

- Pucihar, A., Bojanc, R., & Lenart, G. (18. 9. 2020). *Uporaba e-računov v Sloveniji*. Pridobljeno iz Center za ePoslovanje Slovenije: <https://epos.si/assets/docs/E-ra%C4%8Duni-v-Sloveniji-Poro%C4%8Dilo-raziskave.pdf>
- Dobeic, E., & Kolarič, B. (21. 12. 2018). *Seminarska naloga-računovodstvo*. Pridobljeno iz Dijaski net: https://dijaski.net/gradivo/rcn_ref_racunovodstvo_01
- Poček Mateja, & Zapušek, S. (8. 6. 2018). *Knjigovodstvo*. Pridobljeno iz Epis plus: <https://episplus.si/novica/podrobno/3700/20355/knjigovodstvo>
- Robnik, L. (2008). *Stroškovno računovodstvo*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.
- Unior. (30. 11. 2022). Letno poročilo 2022. Zreče, Zreče, Slovenija. Pridobljeno iz Unior: <https://www.unior.si/uploads/315700XWRPNT7WD8TK89-2022-12-31-sl.xhtml>
- Stanko, R. (2018–2022). *Družbena odgovornost podjetja-kaj to je in njen pomen za podjetje*. Pridobljeno iz Območna obrtno-podjetniška zbornica Murska Sobota: <https://www.ooz-ms.si/projekti/izvedeno-spot/2019/12/druzbena-odgovornost-podjetja-kaj-to-je-in-njen-pomen-za-podjetje/>
- Balaji, S. (2022). *E-BUSINESS*. Pridobljeno iz Studocu: <https://www.studocu.com/in/document/bangalore-university/bachelor-of-computer-applications/ebusiness-notes/50988095>
- Ruzzier, M., Antončič, B., Bratkovič, T., & Hisrich, R. D. (2008). *Podjetništvo*. Koper: Društvo za akademske in aplikativne raziskave.
- Schneider, W. (2000). *Gospodarsko poslovanje 4*. Ljubljana: Mohorjeva založba.
- Kolarič, B., & Gerečnik, A. (2003). *Računovodstvo*. Ljubljana: DZS.
- Petkovič, D. (2020). *Stroškovno računovodstvo*. Maribor: Višja strokovna šola Academia.
- Bukovnik, M. (2008). *Ekonomija*. Ljubljana: Zavod IRC.
- Prevc, A. (2011). *Ekonomija*. Ljubljana: Zavod IRC.

- Mušič, A. B., Prusnik, M., & Odar, M. (11. 1993). *Slovenski računovodski standardi*. Pridobljeno iz Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije: <https://www.zvezarfr.si/isci>
- Babnik, M. (2020). *Družbena odgovornost podjetij*. Ljubljana: Ekvilib inštitut.
- Hočevar, M. (2001). *Stroškovno mesto ali stroškovno mesto odgovornosti*. Ljubljana: IKS-
revija za računovodstvo in finance.
- Unior. (30. 12. 2021). *Letno poročilo 2021*. Pridobljeno iz Unior: <https://www.unior.si/delnicarji/informacije-za-delnicarje/letno-porocilo-2021>
- Razvrščanje stroškov*. (21. 12. 2018). Pridobljeno iz Študentski net: https://studentski.net/gradivo/ulj_efk_up1_tfp_vaj_razvrscanje_strokov_02
- E-računi*. (2023). Pridobljeno iz bizBox: <https://www.bizbox.eu/produkti/eracuni>
- Minimax. (2023). *Knjiženje prejetih računov*. Pridobljeno iz Minimax: <https://help.minimax.si/help/prejeti-racuni-knjizenje>
- Pratt, M. (5. 5. 2022). *e-business (electronic business)*. Pridobljeno iz TechTarget: https://www-techtarget-com.translate.google/searchcio/definition/e-business?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=sl&_x_tr_hl=sl&_x_tr_pto=sc
- Čižman, A. (2011). *Razporejanje stroškov po stroškovnih mestih in stroškovnih nosilcih*. IKS-
revija za računovodstvo, davščine in finance.

PRILOGE

- Letno računovodsko poročilo podjetja Unior, d. d., 2022
- Organizacijska shema podjetja Unior, d. d.

Priloga 1: Stroški v podjetju Unior, d. d.

KONTO	NAZIV KONTA	2021	2022	INDEKS
40000	IZDELAVNI MATERIAL	40.145.369,98	54.319.249,35	135,31
40002	NABAVLJENI GOTOVI IZDELKI	147,87	0	
40005	PORABA REZILNEGA ORODJA	665,04	448	67,36
40100	STROŠKI POMOŽNEGA MATERIALA	2.579.156,04	3.011.547,92	116,76
40101	MATERIAL ZA VZDRŽEVANJE	5.168,39	1.339,25	25,91
40106	TESTI ZA SAMOTESTIRANJE COVID19	24.559,69	22.530,15	91,74
40200	ELEKTRIČNA ENERGIJA	3.692.775,77	5.334.522,11	144,46
40201	PLIN, KURILNO OLJE	1.382.908,33	1.931.485,19	139,67
40202	PORABA GORIVA ZA VOZILA	10.879,82	18.135,29	166,69
40203	PORABLJENA VODA	50.855,31	62.816,04	123,52
40400	ODPISI DROBNEGA INVENTARJA	11.960,58	14.038,69	117,37
40401	ODPISI EMBALAŽE	349,28	2.127,17	609,02
40600	PISARNIŠKI MATERIAL	20069,58	21969,28	109,47
40601	ČASOPIS IN STROK. LITERATURA	4986,16	601,43	12,06
40700	DRUGI MATERIALNI STROŠKI	65,59	439,06	669,4
40800	NABAVLJENI IZDELKI – EKSTERNI	10.584.095,62	14.073.181,14	132,97
40	STROŠKI – INDIREKTNI MATERIALNI	47.929.917,43	64.741.248,93	135,07
41000	STR. DODEL. PROIZV. – DIREKTNI	852.306,79	1.141.294,07	133,91
41001	STR. DODEL. PROIZV. – INDIREKTNI	421.924,73	259.621,67	61,53
41100	PREVOZNI STROŠKI IZ PODJETJA	1.425.763,80	1.968.709,98	138,08
41101	STROŠKI POŠT IN TELEFONIJE	2.419,14	4.476,54	185,05
41102	CESTNINA	3.463,63	6.414,31	185,19
41107	STROŠKI MOBITELNE TELEFONIJE	4.143,58	4.985,93	120,33
41110	PREVOZNI STROŠKI V PODJETJE	1.580.659,28	1.859.320,13	117,63
41200	STROŠKI TEKOČ. VZDRŽEVANJA OS	238.342,73	272.624,33	114,38
41201	INVESTIC. VZDRŽEVANJE OS	69.923,94	208.720,43	298,5
41205	STROŠKI STROJELOMOV	7.009,00	0	
41206	VZDRŽEVANJE VILIČARJEV	66.693,79	80.040,54	120,01
41300	NAJEMNINA GRADBENIH OBJEKTOV	4.812,98	8.208,40	170,55
41301	NAJEMNINA OPREME	84.175,46	73.344,17	87,13
41305	NAJEMNINA ZAŠČITNIH SREDSTEV	82.182,29	59.054,55	71,86

41400	DNEVNICE ZA SLUŽ.POTOV. DOMA	50,17	353,7	705
41401	DNEVNICE SLUŽ. POT. V TUJINI	10.263,10	17.746,87	172,92
41402	NOČITVE V TUJINI	10.685,48	18.782,26	175,77
41403	PREV. STR. SLUŽ. POTOV.	12.942,77	38.257,27	295,59
41404	KILOMETRINE	416,25	1.285,85	308,91
41405	ŠOLNINE	2.622,00	3.290,00	125,48
41407	NOČNINE – DOMA	0	52,27	
41500	STROŠKI STORITEV PLAČ. PROMETA	8.809,67	5.424,04	61,57
41501	BANČNI STROŠKI	114.526,48	65.398,15	57,1
41502	ZAVAROVALNE PREMIJE	446.254,89	506.090,86	113,41
41505	STROŠKI ZA POROŠTVA	13.963,72	15.413,87	110,39
41506	STROŠKI POZITIVNEGA STANJA TRR	155,33	46,21	29,75
41600	ZDRAVSTVENE STORITVE	32.696,70	49.631,58	151,79
41601	STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE	15.813,02	28.959,81	183,14
41602	ODVETNIŠKE IN NOTARSKE STORITVE	6.411,43	4.776,73	74,5
41608	STROŠKI HITRIH TESTOV COVID	818,74	152	18,57
41625	LITERATURA	75	0	
41700	STROŠKI SEJMA	35	1.187,00	3.391,43
41710	STROŠKI REKLAME SPLOŠNO	2.399,85	2.304,94	96,05
41711	STROŠKI TISKA	1.065,37	611,2	57,37
41715	STROŠKI INTERNETA	5.100,00	640	12,55
41721	STROŠKI OGLASOV V REVIJAH	0	355,47	
41740	STROŠKI DARIL	3.578,66	3.465,28	96,83
41770	STROŠKI REPREZENTANCE	14.537,87	16.885,99	116,15
41801	AVTORSKI HONORARJI	2.612,15	0	
41803	SUGESTIJE	27.100,54	17.018,24	62,8
41901	DRUGE NEPROIZVODNE STORITVE	448.098,71	400.848,99	89,46
41902	STROŠKI REGISTR. VOZIL	850,76	1.964,60	230,92
41904	DRUGI NEMATERIALNI STROŠKI	5.892,37	2.839,49	48,19
41905	ADMINISTR. TAKSE – SODNI STR. IPD.	3.623,08	4.669,45	128,88
41910	PROVIZIJA OD PRODAJE	218.520,49	244.056,27	111,69
41911	KOMUNALNE STORITVE	139.231,22	103.526,48	74,36
41912	SKLADIŠČNI STROŠKI	933,15	755,71	80,98
41913	LICENČNINE	1.647,30	8.449,60	512,94
41916	ČLANARINE	11.506,00	20.410,50	177,39
41922	STROŠKI REKLAMACIJ – KUPCI	142.872,99	131.165,89	91,81
41	STROŠKI STORITEV	6.549.931,40	7.663.631,62	117
43000	AMORTIZACIJA NEOPREDMETENIH SREDSTEV	9.214,04	9.917,79	107,64
43100	AMORTIZACIJA ZGRADB	790.552,75	858.267,87	108,57
43200	AMORTIZACIJA OPREME	3.498.816,41	3.563.998,55	101,86
43210	AMORTIZACIJA OPREME – PRAVICA DO UPORABE	175.189,99	184.733,01	105,45
43300	AMORTIZACIJA DROBNEGA INVENTARJA	1.716,75	4.505,57	262,45

43	AMORTIZACIJA	4.466.275,90	4.611.505,00	103,25
47000	PLAČE ZAPOSLENCEV	17.256.527,47	18.183.048,66	105,37
47003	VARIABILNI DEL	0	241.598,66	
47005	NEIZKORIŠČEN DOPUST	0	605.337,48	
47100	NADOMESTILA PLAČ ZAPOSLENCEV	593.753,47	594.891,18	100,19
47200	STROŠKI DOD. POKOJ. ZAV. ZAPOS.	241.609,27	252.455,26	104,49
47300	PREVOZ NA DELO	607.640,49	630.437,85	103,75
47301	STROŠKI PREHRANE DELAVCEV	104.761,50	102.482,69	97,82
47304	JUBILEJNE NAGRADE	8.266,56	9.617,40	116,34
47305	ODPRAVNINE	389.713,06	81.045,85	20,8
47307	SOLIDARNOSTNA POMOČ – DELAVCEM	35.481,22	30.473,12	85,89
47310	REGRES	1.269.058,92	1.558.029,13	122,77
47312	NAGRADNI SVET DELAVCEV	42.159,46	45.716,26	108,44
47313	DRUGI PREJEMKI ZAPOSLENCEV	386.708,51	422.781,53	109,33
47316	STROŠKI POGOSTITVE ZAPOSLENIH	0	5.714,52	
47318	NADOMESTILO ZA DELO OD DOMA	210,85	652,31	309,37
47400	PRISPEVKI ZA ZPIZ	1.594.865,12	1.737.069,79	108,92
47401	PRISPEVKI ZA ZDRAV. ZAVAROV.	1.183.184,10	1.287.096,76	108,78
47402	PRISPEVKI ZA ZAPOSLOVANJE	12.283,43	14.286,39	116,31
47403	PR. ZA POKL. BOL. – POŠ. PRI DELU	95.587,83	103.814,35	108,61
47404	BENIFICIRAN STAŽ	313.936,53	326.786,60	104,09
47405	PRISP. ZA PORODNIŠKO VARSTVO	18.032,96	19.611,94	108,76
47900	REZERVACIJE ZA ODPRAVNINE	69.101,68	87.298,33	126,33
47901	REZERVACIJE ZA JUBILEJNE NAGRADE	37.107,17	32.995,63	88,92
47908	OBLIKOVANJE ODPIRAVA REZERVACIJ – PRAVICE	0	735.864,13	
47909	PRIPIS REZERVACIJ – PRILAGODITVE	0	24.995,37	
47	PLAČE ZAPOSLENCEV IN NADOMESTILA	24.259.989,60	27.134.101,19	111,85
48000	PRISPEVEK ZA STAVBNO ZEMLJIŠČE	18.000,00	18.000,00	100
48100	VODNI PRISPEVEK PO ODLOČBI	48.775,56	37.020,31	75,9
48102	TAKSA ZA OBREM. VODE – ODPADNE VODE	642,25	1.668,56	259,8
48102	TAKSA ZA OBREM. VODE – MAZALNIH OL	847,64	1.253,66	147,9
48104	KOMUNALNE TAKSE	94	3.211,45	3.416,44
48200	PROIZVODNO DELO	73.293,01	28.633,77	39,07
48300	ŠTIPENDIJE DIJAKOM IN ŠTUDENTOM	27.507,16	30.207,05	109,82
48900	ODŠKODNINE DELAVCEM	20.732,03	39.934,55	192,62
48901	FINANČNA POMOČ – DOTACIJE	480	599,93	124,99
48906	ODŠKODNINE ZZZS	19.191,10	0	
48907	FINANČNE POMOČI OTROKOM POK. DELAVCEV	1.599,96	1.866,62	116,67
48	OSTALI STROŠKI	211.162,71	162.395,90	76,91
	SKUPAJ	93.790.209,95	118.223.677,88	126,05